...ОРОНУУДАЙ ПРОЛЕТАРИНАР, НЭГЭДЭГТЫ!

...-дэхи жэлээ гарана

...УРЯАД ҮНЭН

...-эй Буряадай обкомой, Буряадай АССР-эй Верховно Советэй, Министрнүүдэй Советэй орган

№ (10311) | 1963 оной октябриин 22, вторник | Сэн 2 мүнгэн

ЭРДЭМ БЭЛИГ—ЭРХИМ БАЯН

Эрдэм бэлиг—эрхим баян гээд буряад араднай тон зүб хэлэдэг. Үнэхөөрөөшье эрдэм һургуули гээшэ хэды ехэ эршэ хүсэ, дали жэгүүр хүндэ олгодог гээшэб! Бидэнэртэ, коммунизм байгуулжа байһан совет хүнүүдтэ, эрдэм һуралсал бүришье һаа, шухала болонхойл.

Эрдэм ухаанай, эрдэм техникын маша ехэ түргэнөөр хүгжэжэ байгаа мүнөө үедэ һургуули эрдэмгүйгөөр амжалта туйлахань аараг болоо.

Һураха, һураха, һурахал хэрэгтэй гэһэн Ленин багшын заабариин хэды сэсэн байһаниинь улам эли болоно. Коммунис ажалай ударнигай нэрэ зэргын түлөө мүрысөөндэ хабаадалсаха зуураа, тэдэнэрэй юрэнхы эрдэмээ, соёл культураяа таһалгаряагүй дээшэлүүлжэ, эрдэм һургуули ехэтэй болоһоной ашаар ажалай коммунис бүтээсэ туйлахабди гэһэн уялганууд дотор Ленинэй заабариин бодото бэелүүлгэ харагдана.

Буряадай республика дотор ниитэ һуралсалай, гүсгаар дунда болон дээдэ һургуулинуудта 150 мянган гаран хүн һуража байна. Тэрээнһээ гадна, партийна гэгээрэлэй мэргэжэл дээшэлүүлхэ һургуули болон кружогуудта, элдэб семинарнуудта, арадай университедүүдтэ, коммунис ажалай болон түрүү дүршэлэй һургуулинуудта зуу мянга шахуу ажалшад һурана.

Улаан-Үдын сэмбын фабрикын хүдэлмэрилэгшэд, профсоюзай, комсомолой эмхинүүд хүдэлмэришэн залуушуулай һуралсалда ехэ анхарал табидаг байна. Ушар тиимэһээ эдэ предприятинуудта үдэшэлэн, мүн заочноор һурадаг хүнүүдэй тоо жэл ерэхэ бүри олон болоно. Үнгэрһэн 1962—63 оной һуралсалай жэлдэ манай республика дотор үдэшын дунда, найман жэлэй хүдэлмэришэн, хүдөөтэй залуушуулай, мүн заочно һургуулинуудта 10659 хүдэлмэришэд, колхознигууд, алба хаагшад һураһан байна. Тэдээн сооһоо 1158 хүн дунда һургуули, 1523 хүн найман жэлэй һургуули дүүргэжэ гараа. Ивалгын үдэшын һургуулида һуралсалай хүдэлмэри һайнаар табигдажа, олон хүн үдэшэндөө, ажалай һүүлээр һурадаг байгаа. Саяанай совхозой Могой горхоной фермын һаалишадые һургуулиин багшанар ямаршье түлөөһэ абангүйгөөр, һайн дураараа һургажа байдаг.

Мүнөө жэлдэ хүдэлмэришэн, хүдөөгэй залуушуулай һургуулинуудһаа гадна, воронежынхидэй жэшээгээр Улаан-Үдын управлениин «Коммунизм» колхоздо, Түнхэнэй аймагай «Сибиряк» колхоздо болон бусад хэдэн ажахынуудта һуралсалай комбинадууд байгуулагдаад, түрүүшынгээ хэшээлнүүдые үнгэргөө. Һуралсалай комбинадууд юугээрээ һайн бэ гэхэдэ, тиимэ һургуулинуудта юрэнхы һуралсал, мэргэжэлээ дээшэлүүлхэ, ажалай түрүү онол арга шудалха хэрэг, политическэ эрдэмээ дээшэлүүлгэтэй хамталжа нэгэдхэн ябуулагдадаг. Тиимэһээ һуралсал ажабайдалтай нягта холбоотой, нүлөө ехэтэй болгогдодог.

Үдэшын болон заочно һуралсалые үргэдхэхэ, гэрэнэй шанар һайжаруулха талаар зарим тэды ажал республика доторнай хэгдэжэ байбашье һаа, арадай ажахыда хүдэлжэ байһан найман жэлэй һургуулигүй бүхы залуушуулые тиимэ эрдэмтэй ойрын арбан жэл соо болгохо гэһэн манай партиин Программын эрилтэ үшөөл мууса дүүргэгдэнэ. «Эрдэм» совхоздо 169 механизаторнууд хүдэлжэ байдаг. Тэдээн сооһоо миин 18-ниинь долоо-найман класс дүүргэнхэй. Тэдэнэрэй олонхинь залуушуул байбашье һаа, мүнөө жэл үдэшын һургуулида оройдоол хэдыхэн хүн һурахаар бэшүүлэнхэй. Заочноор нэгэшье хүн һуранагүй. Хүдөөдэ шиидхэхы хүсэн бологшо механизаторнуудай эрдэм һуралсалайнь иимэ ахир байбашье һаань, «Эрдэм» совхозой партком (секретариинь нүхэр Брылев) механизаторнуудайнгаа юрэнхы эрдэм дээшэлүүлхэ хэрэгтэ анхаралаа тон багаар табина. Иимэ байдал гансашье «Эрдэм» совхоздо бэшэ, мүн олохон колхозууд болон совхозуудта, предприятинууд дээрэ үзэгдэһөөр.

Иимэ ушар юун дээрэһээ болоноб гэхэдэ, предприятинуудай, совхоз болон колхозуудай партийна, профсоюзай, комсомолой организацинууд, арадай гэгээрэлэй таһагай хүдэлмэришэд, нютагай Советүүдэй депутадууд хүдэлмэрилжэ байһан залуушуулай дунда ниитэ-ойлгууламжын хүдэлмэри мууса ябуулна, үдэшын һургуули болон классуудые саг соонь бүридхэжэ шаданагүй, һурахаяа хүсэһэн залуушуулда таатай арга нүхэсэл байгуулха тушаа оролдолго гарганагүй. Зарим колхозууд, совхозуудай, предприяти болон барилгын хүтэлбэрилэгшэд, үдэшэндөө һурагшадта таатай байдал байгуулха, ажалынь тааруулжа үгэхэ тушаа анхарал оролдолго олон ушарта гарганагүй. Энэ талаар ехэ дутагдалнууд Зэдын, Хориин, Хяагтын, Баргажанай аймагуудта ушардаг.

Жэл бүхэндэ мянгаад залуушуул һуража байһан классаа дүүргэнгүй хаяад арилна, олон ушарта заалга-багшалалгын шанарай муу байһан ушарһаа хэдэн зуугаад һурагшад нэгэ класстаа хоёрдохи жэлээ үлээгдэнэ. Эдэ бүхы горитой дутагдалнуудые дары усадхаха хэрэгтэй.

Бүхы совет хүнүүдэй юрэнхы эрдэм болон соёл культурые дээшэлүүлхэ талаар партиин Центральна Комитедэй июлиин Пленум хойшолуулашагүй шухала зорилгонуудые партийна, советскэ зургаануудай, ажахын, профсоюзай, комсомолой организацинуудай үмэнэ табяа. Зорилго юуб гэхэдэ, найман класс гү, али дунда һургуули дүүргээгүй 16—30 наһанай хүдэлжэ байһан бүхы залуушуулые хаа хаанагүй бултыень бүридхэжэ абаад, тэдэниие ойрын 5—6 жэл соо найман классай гү, али дунда эрдэмтэй болгохо холын хараата түсэб зохёохо шухала болоо.

Хүдэлмэришэн залуушуулай үдэшын болон заочно һуралсал тухай асуудалые аймагуудай, сомоной, поселково Советүүдэй сессинүүд дээрэ, предприяти, барилгануудай, совхозуудай үйлэдбэриин зүблөөнүүд, колхознигуудай хамтын суглаанууд дээрэ зүбшэн хэлсэхэ, тэрэниие эмхидхэхэ талаар ушардаг дутагдалнуудые дары усадхаха хэрэгтэй.

Үдэшын һургуулида хэрэгтэй номуудаар, һуралсалай пособи тетрадь болон дэбтэрнүүдээр бүхы һурагшадые хүсэдөөр хангаха тушаа ном худалдадаг зургаанууд, Буркоопсоюзай аймагуудтахи эд хэрэглэлшэдэй эмхинүүд мүн лэ ехэ оролдолго хэшээл гаргаха зэргэтэй.

Үдэшын болон заочно һуралсалда хэшээлнүүд эхилээд, хаа хаанагүй ябажа байна. Элирүүлэгдээд байһан дутагдалнуудые дары усадхаад, удаан саг соо һурангүй ябатараа дахинаа партада һуужа, гуурһа карандааш барижа ном үзэһэн хүн бүхэниие класс дүүргүүлжэ гаргуулха, эрдэмынь дээшэлүүлхэ гээшэ—арадай гэгээрэлэй талаар шухала зорилго болоод байна.

Агуу ехэ Октябриин хүндэлэлдэ 1917 1963

САГААН ЭДЕЭН ХЭШЭГТЭЙШҮҮЛ

...ынхид үнинһөө хой... һайн ажал хэрэгээрээ ...магтуулдаг юм.

...тэ тосхоной һаалишад ...шье баһал түрүү ...гүй, һү һаалгаар «Дружба» колхоздо бэ... Улаан-Үдын управлени ...с мүрысөөндэ эрхим...р. Эдэнэр мүнөө жэл... ...нтнер һү һааха түсэб... ...гэрһэн 9 һарын тур... ...центнер һү абанхай ...үнеэн бүриһөө 1619 ...һү һааһан байна.

...Октябриин һайндэр ...һааха, гүрэндэ худал... ...нгээ түсэб заатагүй дүүргэхэ гэһэн нэгэн хүсэл эрмэлзэлгэтэй хүдэлнэ.

Энэмнай фермын бүхы һаалишад, мал адуулагшад, тугалшадай эсэшэ сусашагүй, шэн зоригто, эршэмтэй шанга ажалаар туйлагдаһан амжалта мүн. Һаалишан Елизавета Сапунова, мал адуулагша Роман Давыдов, тугалшан Фетинья Москвитина болон бусад ёһотойл замай залууршад юм. Жэшээнь, Елизавета Сапунова үнеэн бүриһөө 9 һарада 2200 килограмм һү һаанхай.

Харьялаа урасхалтай хадын горхоной эрьедэ түхеэрэгдэһэн энэ фермын байра, тэндэ һүрэглэн бэлшэжэ ябаһан үхэр малыень хараа һаатнай, Тарбагатайн колхозуудай бусад фермэһээ газаа талаһаань ямаршье илгаагүй байха.

Теэд һайса хаба хүрэжэ, адагалан харабал, бүхы хүдэлмэринь аргагүй гуримтай зохидоор эмхидхэгдэдэг, ажалайнь жаяг зарнам тон наринаар сахигдажа, хүн бүхэн хэһэн юумэдээ эзэн ёһоор хандан, нэгэ эбтэй бүлэ шэнги байдаг гэжэ абаһаар ойлгохот.

— Хүн бүхэн булта өөрынгөө урдахи харюусалгые һайн ойлгон, хамтын хэрэгэй түлөө үлэн зүрхэнһөө ходол һанаагаа табижа, бэе бэедээ туһалалсажа хүдэлхэдөөл ажалнай урагшатай ябана, — гэжэ фермые даагша Сергей Давыдов хэлэнэ.

Нээрээшье иимэ байна. Энэ зун фермэһээ нэгэ залуу һаалишанай һургуулида ошоходо, үнеэдыень ондоо хүндэ дары тушаажа үгэхэ хэрэгтэй болоо. Теэд абаһаар бэлэн һаалишаниие олохонь бэрхэтэй байгаа.

— Эдэ үнеэдыень намда үгэгты. Һаалишан болоод туршахамни, — гэжэ һубай мал адуулагша Михаил Антонов хэлэбэ. Түрүүшынхеэ һаалишан болоһон залуу хүбүүндэ фермынхид бултаараа туһалжа, һаалишанай мэргэжэл шудалхадань али болохоор туһалаа.

Малшадай дунда социалис мүрысөөн шадамар һайнаар эмхидхэгдэнэ. Тэрэнэйнь дүн үдэр бүри гаргагдажа, хэн һаалишанай түрүүлжэ, реактивна самолёдто һууһан, хэнэйнь гээгдэжэ, ябагалһан гү, али мэлхэй унаһаниинь элирдэг. «Ажалай алдарай хуудаһан» хаһа сагтаа гаргагдана. Тэрэшэлэн һү ехээр һааһанай түлөө түрүүшүүл һайнаар урмашуулагдана. Жэшээнь. һү һааха һарын түсэб болзор соонь дүүргэһэн хүндэ 10 түхэриг, тэрэнһээ бүри ехэ һү һаабал, үлүү гараһан һүнэйнь мүнгэнэй 40 процентые өөһэдтэнь үгэхөөр то тоогдонхой.

Хэнэйшье мэдэһээр, бэлшээриин үедэ үнеэдые һайнаар адуулжа, үбэлынь зүбөөр эдеэлүүлжэ шадаагүй һаа, хэдышье оролдо һүн ехээр һаагдахагүй ха юм. Эрхим шанартай тэжээл лэ элбэг байбал, һү, мяхан ехээр абтаха гэдэгнай яашьегүй зүб.

Тиимэһээ эндэхид өөһэдынгөө хүсөөр үбһэ тэжээл элбэгээр бэлэдхэхын тула ехэ анхарал хандуулдаг. Байгша ондо тус фермэ 4000 центнер һайхан үбһэ хуряажа, 3 мянга гаран тонно силос дараа гэхэ гү, али нёдондо нойхиһоо 2 дахин шахуу ехэ тэжээл бэлэдхээ.

— Эндэмнай үбдэг тулама үдхэн ногоотой бэлшээри байдаг бэшэ аад, зундаа бэрхэтэйхэн болодог. Гол түлэб бургааһа шугын забһар, хада хабшал газараар малаа үдэр һүнигүй адуулжа, мүн ургамал ногоо сабшаад эдюулжэ, һү ехэ һаадагбди, —гээд, фермые даагша нүхэр Давыдов хөөрэнэ.

Һү, мяха ехээр, хямда сэнтэйгээр абаха гэбэл, бүхы ажал хүдэлмэриие оньһожоруулха, машина техникын хүсэ үргэнөөр хэрэглэдэг болохо хэрэгтэй. Энэ жэлдэ Пестеревскэ фермынхид түсхай байра бэлдэжэ, досоонь үнеэдые оньһон аргаар һааха «ёлочка» түхеэрэлгэ тодхоо. Мүн тэндэнь тэжээл буйлуулха цех, үнеэдые искусственна аргаар урэжүүлхэ пункт бии. Һаалишадай байха шэнэ гэр түхеэрэгдэнхэй.

Ц. Дондуков,
«Коммунизмын туяа» газетын редактор.

Түрүүшын тепловоз

...ымнай гигант — ...оллектив эдэ үдэр... ...рюусалгатай даабари ...продукци болохо ...е заһабарилгада эр... ...дэжэ эхилһэн тус харюусалгатай даа... ...н абаба.

...нёдондо жэлдэ манай ...хүсэ ехэтэй локомо... ...заһабарилжа эхилһэн. ...логи шудалаад, «ВЛ-... ...возуудые заһабарил... ...аян замда мордо... ...һан хүдэлмэришэд энэ ...хи кварталда тепло... ...заһабарилжа гаргахань.

«ТЭЗ» маркын тепловоз һаяхан эндэ асарагдаа. Тэдэнэй түрүүшын секциие нүхэр Хортовой хүтэлбэрилдэг коммунис ажалай бригада задалжа эхилбэ. Заводой локомотив задалдаг цехэйхид энэ ажалаа болзорһоонь урид дүүргэхэ хүсэлэнтэй.

Зураг дээрэ: мастер М. Толкачев (зүүн гарһаа), слесарь В. Огурев, бригадир В. Нурдынов, бригадир Е. Хортов, слесарь С. Окунев заһабарилагдаха түрүүшын тепловозой дэргэдэ.

А. Хараев, В. Муллерай фото.

Малай үбэлжэлгэдэ бэлэдхэл

...ээ ортожол бү орхигты

...нютагаймнай таряа... ...низаторнууд эрхи... ...жэ, мүнөө жэлдэ ...ряанай элбэг баян ...уулан, тэрэнээ бо... ...рто хуряагаад, гү... ...яа ехээр худалдаа.

...амжалта, туйлал... ...уураад, колхозойн... ...албари—мал ажал... ...багаар табижа, ...э ёһоор бэлдээгүй ...хэншье хүлисэхэй...

...шье эндэхи (XX ...н нэрэмжэтэ) кол... ...бэрилэгшэд малай ...э эртээнһээ һай... ...хэ хэрэгтэ анхара... ...багаар табина гэ... ...аа, балайшье алдуу ...Колхозой 2-дохи ...(МТФ-е даагша ...ров, ОТФ-е даагша ...таров) абаад ха... ...а ондо энэ брига... ...хонидой 6 отара, ...хонидой 4 отара, ...фермэ, мүн һубай ...гүүртэ үбэлжэхэ

...ктябрь һарын тэн... ...ээд, ольбоной заха ...дэжэ байхадань, ...гүүртэ, отарануу... ...иньшье үбэлжэлгэ... ...бэлэн болоодүй. ...хонишод, малша... ...бүридүүлэгдээгүй, ...рта малайнь байра, ...о заһагдаа, дулаа... ...байһаар. Ахалагша ...Б-Ц. Батуевай даа... ...хидай үбэлэй буу... ...дой байха гэр ба... ...илһэн аад, үшөөл ...Хонишодынь мү... ...эр зуһалангай гэр ...Доржо Сампилов ...иктуев гэгшэдэй ...отарануудта баһал ...ушар үзэгдэнэ. ...байрынь сонхын рама эбдэрхэй, шэлнүүдынь хуу тэһэршэнхэй. Үүдэ үрхэнь задагай һула. Малайньшье байра баһал заһагдаа, һэльбэгдээдүй.

— Эдэ мэтээ өөһэдөө яһалал хэхэ, заһаха аад, хүмнай хаанаашье хүрэнэгүй. Отарада 6 хүн хүдэлхэ аад, миил 3 хүн 700 гаран эхэ хонитой байнабди. Хүнүүдые нэмэжэ үгэгты гэхэдэ, «хүлеэгты, ургаса хуряалгаяа дүүргэе» гээд, колхозой түрүүлэгшын орлогшо Д. Бадмаев хэлэдэг юм. Теэд ургаса хуряалга дүүрэһээр үнинэй, хүншье нэмэжэ ерэнэгүй. Яаха зомбибди. Үбһэмнай холо, аяар 30 модондо. Тэрэнээ шэрэхэ гэхэдэ, трактор байхагүй, хүн үсөөн. Нигээд гэнтэ хүйтэршоо һаань, гайтайл болохонь, — гэжэ хонишон Пурбо Биликтуев хэлэнэ.

Харин энэ үедэнь хонишон Д. Сампиловай отарада нэгэ трактор юушье хэнэгүй шахуу. Гансал Сампилов тэрээгээр өөрынгөө үмсын үбһэ шэрэжэ, түлеэгээ асаржа, дуран соогоо хэрэглэнэ. Тэрэ тракторые ондоо отарануудта үгөөд, тэжээл зөөлгөө һаань, хэды ехэ ажал хэхэ бэлэйб.

— Тус трактор намда даалгаа юм. Тэрээгээр юушье хэхэдэм минии дуран, ондоо хүндэ үгэхэгүйб,—гээд, Сампилов дүтэ халдаанагүй.

Эдэ мэтэ дутагдалнууд үбэлжэлгэдэ бэлэдхэлые горитойгоор гэдэргэ татана гэжэ хэлэхэ хэрэгтэй. Энэ хүдэлмэри эрид түргэдхэжэ, үбэлжэлгэдэ бэлэдхэлые шамдуулаагүй һаа, саһан дээрэ һуужа магад.

С. Биликтуев,
партийно-гүрэнэй хиналтын постын гэшүүн.
Хяагтын үйлэдбэриин управлени.

Эдэбхи үүсхэл бадаруулна

Агуу ехэ Октябриин 46 жэлэй ойдо зорюулагдаһан КПСС-эй ЦК-гай уряанууд республикымнай ой модоной промышленностиин хүдэлмэришэдэй дунда шэнэ үүсхэл бадаруулба. Эдэ уряануудта харюу болгон, ажалайнгаа эршэ шангадхажа, Октябриин һайндэрые эрхим бэлэгтэйгээр угтаха тухайгаа тэдэнэр мэдүүлнэ.

Октябриин хүндэлэлэй ажалай вахтада жагсаһан модошод амжалта туйлан ажаллана. Модо шэрэхэ 10 һарынгаа түсэбые болзорһоонь холо урид дүүргэһэн тухайгаа Хүртэйн, Хандагайн леспромхозойхид элидхээ. Мүн Баргажанай леспромхозой коллектив модо шэрэхэ 10 һарынгаа түсэбые болзорһоонь 12 хоногоор уридшалан, октябриин 18-да дүүргэбэ. Эндэхи модошод жэлэй эхинһээ хойшо 326 мянган кубометр модо бэлэдхээд, Эхэ оронойнгоо шэнэ барилгануудта эльгээһэн байна. Энээниие нёдондо жэлэйхитэй сасуулхада 30 мянган кубометрээр ехэ болоно.

Баргажанай леспромхозой хүдэлмэришэд модо бэлэдхэлгэ, шэрэлгэ дээрэ түрүү дүй дүршэл, шэнэ арга үргэнөөр хэрэглэнэ. Мастерска олон участогууд модо нарин лентээр отолно, ехэ багсаар ашаална. Модо ашаха, буулгаха ажал 100 процент оньһожоруулагданхай. Жэлэй эхинһээ хойшо тус леспромхозойхидой бүтээһэн ажалые хүдэлмэришэн бүхэндэ хубаажа хараа һаа, ажалайнь бүтээсэ түсэбөөр хараалагдаһанда орходоо 28 кубометрээр ехэ болоно.

Леспромхозой пункт, участогуудай хоорондо дэлгэрһэн социалис мүрысөөндэ модо бэлэдхэлэй Лебяжий пунктынхид түрүүлжэ ябана. Һайндэрые ажалай амжалтаар угтаха гэжэ зоригжоһон тус пунктынхид 11 һарынгаа даабариие дүүргүүтэй болоо.

Николай Молчановай, Петр Малыгинай даадаг бага комплексно бригаданууд бүтээсэ ехэтэйгээр ажаллажа, үдэр бүхэндэ даабариһаа гадуур 10—15 кубометр модо бэлэдхэнэ. Тус леспромхозойхид ноябриин 7-ой үдэр болотор 10 мянган кубометр модо 10 һарынгаа түсэбһөө гадуур бэлэдхэхэ гэһэн уялгаяа заабол дүүргэхэ байһанаа мэдүүлбэ.

Хурбын леспромхозой коллектив октябриин 19-дэ 10 һарынгаа түсэб дүүргэбэ. Тэдэнэр 256 мянган кубометр модо бэлэдхэн шэрээ. Мүн Октябриин һайндэр болотор түсэбһөө гадуур 10 мянган кубометр модо бэлэдхэжэ, Эхэ орондоо бэлэглэхэ зорилго тэдэнэр урдаа табинхай. Тус леспромхозойхидой түсэбһөө гадуур бэлэдхэһэн энэ модоор хоёр-хоёр байратай 100 шэнэ гэр барижа боломоор.

Иван Ульянович Ивановой даадаг коммунис ажалай бага комплексно бригада бүтээсэ ехэтэйгээр ажаллана. Энэ бригадынхид 2 мянган кубометр модо түсэбһөө гадуур бэлэдхэһэн, шэрэһэн байна. Мүн Евгений Федорович Шульгин, Бадма Хамниевай бригаданууд тус бүридөө түсэбһөө гадуур 500 кубометр модо бэлэдхэбэ.

Н. ТЮРНЕВ.

Механизаторнуудай түрүүшын хэшээл

Үглөөнэй 9 час. Залай тэгэндүүр табижархиһан ото столой хоёр хажуугаар забһаргүй зэргэлэн һууһан залуушуул. Тэдэнэй дунда хоёр-гурбан наһажаал хүнүүд харагдана. Эдэнэр — Ленинэй нэрэмжэтэ колхозой дэргэдэ эмхидхэгдэһэн механизаторнуудай бүгэдэ ниитын һуралсалда хабаадахые хүсэгшэд түрүүшынгээ хэшээлдэ ерээд һуубад.

Эдэнэй дунда ажахын нэгэдэхи отделениин хонишод Тугдэн Батомункуев, Чимит-Доржи Пагбаев, барилгашадай бригадын бригадир Дмитрий Гармаев, комсомол басаган Галина Майборода, 2-дохи отделениин һаалишан Надежда Ощепкова, 3-дахи отделениин барилгашад Виктор Корнев, Виктор Гладышев гэгшэд бии.

Түрүүшын хэшээлэй эхилхэдэ, колхозой түрүүлэгшэ—механизаторнуудай һургуулиин директор нүхэр Якимов, колхозой парткомой секретарь—һургуулиин директорые политическэ талаар орлогшо нүхэр Гармаев, колхозой главна инженер—һуралсалай талые даагша нүхэр Злыгостев гэгшэд хабаадалсаба.

Түрүүшын хэшээлдэ нэгэдэхи отделениинхид (эрхилэгшэнь нүхэр С. Ч. Раднаев, парторганизациинь секретарь нүхэр Г. Ю. Цыбыкжапов) ехэ эмхитэйгээр ерээ.

Хэшээлэй эхилһэн дары, нэн түрүүлэн эмхидхэлэй асуудал шиидхэгдэбэ. Тус һуралсал 5 хоног бүхэндэ нэгэ удаа 6 сагай туршада үнгэргэгдэхэ байна. Һуралсалайнь программа табан һарын туршада дүүргэгдэхэ.

Хэрбээ нёдондо 25 хүн байгаа һаа, мүнөө һуралсалай жэлдэ 30 хүн һурахань. Тэдэнэй 20 хүниинь трактористын, арбаниинь комбайнерай мэргэжэлтэй боложо гараха зэргэтэй.

Б. Гылыков,
манай түсхай корр.
Зэдын үйлэдбэриин управлени.

Түрэл орон доторнай

ТЯНЬ-ШАНИИН ШЭЛЭДЭ ШЭНЭ ГОРОД БОЛХООГЛОХО

ОШ. (Киргизэй ССР), (ТАСС). Кара-Куль гэжэ үгые киргиз хэлэнһээ оршуулхада, Хара нуур гэжэ удхатай юм. Токтогульскэ уһалууриин энергетическэ комплексын барилгашад шэнэ баригдаха һуурин газартаа иимэ нэрэ үгэбэ, Тянь-Шань уулын хойморто арбан гурба мянган хүнэй ажаһууха городогой проект табигдажа дүүргэгдэнхэй.

Шэнэ бии болоһон нуурай эрьеэр сэсэрлигэй аллейнүүд зурыхань. Соёлой, техникын байшангууд, дунда һургуули, политехническэ институдай филиал, хүгжэмэй һургуули гэхэ мэтэнүүдэй гоё һайхан барилганууд шэнэ городые гоёохо юм. Тэндэ түрүүшын үйлсэнүүд, олон дабхар гэрнүүд түрүүшынхеэ баригдажа байна.

АМАРАЙ «ХИЛЭН»

ИМАН. (Примориин хизаар), (ТАСС). Уссуриин тайгын шэрэнги соогуур Амарай «хилэниие» бэдэржэ олохонь бэрхэтэйшэг юм. Энэ айхабтар үнэтэ модонуудай холтоһые тайгын бурьяма гол мүрэнүүдээр урадхуулха гээшэ бүришье хүндэ хүшэр ажал юм.

Картунска холтоһо бэлэдхэлгын участогай хүдэлмэришэд энэ зорилгоёо амжалтатайгаар бэелүүлжэ, холтоһо бэлэдхэхэ, урадхуулха жэлэйнгээ түсэбые дүүргэбэ. Тайгын бүришье холын булангуудһаа амурай баархад ашаһан һаланууд Арму, Фудзину, Имана гэхэ мэтэ мүрэнүүдээр урадхуулагдана. Түрүү бэлэдхэгшэд нэгэн Аверьян Швец долоон жэлэй табадахи жэлэйнгээ түсэбые 160 процент дүүргээ. Мүн бусадшье бэлэдхэгшэд ажалай үндэр бүтээсые Октябриин 46 жэлэй ойдо зорюулна.

СҮЛ ГУБЯАР УҺАНАЙ СОРГОНУУД ТАТАГДАБА

АЛМА-АТА. Казахстанда эгээн томо Чингельдинскэ уһанай соргонууд зуугаад модоной газарта татагдаба. Чингельда горхоной сэлгеэн уһан сүл губиин гүн руу асбоцементнэ соргонуудаар урдаба. Иигэжэ Алма-Атын областиин малшад, хонишод, адуушад бэлшээри дээрээ малаа уһалха аргатай болобо.

Сарыбулак совхозой уһагүй бэлшээри дээгүүр татагдаһан Шурукска уһанай соргонууд гушан мянган гектар шахуу талмай газарые уһалха юм.

**

МИНСК, (ТАСС). Белоруссида минеральна үтэгжүүлгэ үйлэдбэрилхэ хүсэ ехэтэ промышленность хүгжөөгдэнэ. Мүнөө үедэ калийна хоёр комбинат, азотнотуково, суперфосфатна заводууд баригдажа байна.

Солигорско калийна комбинадай барилга түлэг дундаа. Барилгын түрүүшын ээлжээн энэ жэлэй эсэстэ ашаглалгада орохо юм. 1200 бэрхэ шадабаритай мэргэжэлтэд, комбинадай шухала барилга шанаржуулгын фабрикын барилгада областиин бусад предприятинуудһаа туһалхаяа ерэһэн 300 дүршэлтэй слесарьнүүд, газосварщигууд, хабсаргагшад ба бусад мэргэжэлтэд хүдэлжэ байна.

КПСС-эй ЦК-гай, СССР-эй Министрнүүдэй Советэй бэшэг Гродныш азотнотуково заводой барилгашадые улам урмашуулна. Тэдэнэр мүнөө жэлдэ продукци үгэхөөр ажаллажа байна.

Гомельско суперфосфатна заводой барилгашад мүн лэ дээшэлүүлэгдэһэн уялгануудые абаа.

МОСКВА. «Парижская коммуна» гэжэ орон доторхи эгээн томо гуталай фабрикын цехүүд жэл ерэхэ тудам бүри һайн шэнэ техникээр хангагдана. Хуушарһан техникын орондо шэнэ бүтээсэ ехэтэй нарин һайн станогууд, машинанууд, бусад түхеэрэлгэнүүд табигдана. Зураг дээрэ: шэнэ түсхай мэргэжэлэй цех соо гутал оёжо байна.

ТАСС-ай фотохронико

Буряадай АССР-эй Верховно Советэй Президиумэй Указ

Буряадай АССР-эй габьяата инженер гэһэн хүндэтэ нэрэ зэргэ нүхэр Герасимова Любовь Михайловнада олгохо тухай

Республикын шэлэй промышленностиие хүгжөөхэ хэрэгтэ габьяатай байһанайнь түлөө Улаан-Үдын шэлэй заводой техническэ хиналтын таһагай начальник Герасимова Любовь Михайловнада **Буряадай АССР-эй габьяата инженер** гэһэн хүндэтэ нэрэ зэргэ олгохо.

Буряадай АССР-эй Верховно Советэй Президиумэй Түрүүлэгшын орлогшо
К. КРЫЛОВА.
Буряадай АССР-эй Верховно Советэй Президиумэй Секретарь Л. САБУРОВ.

Улаан-Үдэ, Советүүдэй байшан.
1963 оной октябриин 19

Түрүү дүй дүршэл үргэнөөр хэрэглэхэ

Галуута нуурай промышленно-үйлэдбэриин зонын партийна конференциһээ

Арадай ажахыда шухала хэрэгтэй продукци ехээр, һайн шанартайгаар бүтээдэг болохо асуудалда һаяхан үнгэргэгдэһэн промышленно-үйлэдбэриин зонын партийна конференциин анхарал хандуулагдаа.

Промышленность, хүдөө ажахые партийна талаар хүтэлбэрилгэ һайжаруулха тухай КПСС-эй ЦК-гай ноябриин Пленумэй шиидхэбэриин ёһоор партийна организацинууд ажахын асуудалаар саг үргэлжэ һонирходог, тодорхой һайнаар хүтэлбэрилдэг болоо гэжэ парткомой секретарь **М. Ц. Дондубон** элидхээ, үгэ хэлэһэн делегадууд тэмдэглээ. Зонын партийна организацинууд шэнэ техникэ, түрүү технологи нэбтэрүүлхэ, үйлэдбэри оньһожоруулха, олониитын эдэбхи үүсхэл бадаруулха асуудал шиидхэлгэдэ саг үргэлжын анхарал хандуулна.

Ноябриин Пленумэй шиидхэбэриие бэелүүлэн, зонын промышленна предприятинуудта, транспорт дээрэ техническэ дэбжэлтэ туйлаха талаар ехэ ажал хэгдэжэ эхилээ. 9 һарын туршада эмхидхэлэй-техническэ 179 хэмжээ ябуулга бэелүүлэгдээ, 67 шэнэ түхеэрэлгэ тодхогдоо, 3 конвейернэ лини ашаглалгада оруулагдаа, уралан нарижуулгын 268 дурадхал үйлэдбэридэ нэбтэрүүлэгдээ.

Зонын предприятинууд валовой продукци гаргаха 9 һарынгаа түсэб 102,6 процент дүүргэһэн, 371,3 мянган түхэригэй продукци даабариһаа гадуур бүтээһэн байна гэжэ элидхэлшэ нүхэр Дондубон тэмдэглэбэ. Промышленна зонын ажалшад 534 тонно шулуу нүүрһэ, модо болбосоруулгын 69 станок, 8000 кубометр хюрөөдэмэл модо болон бусад продукци түсэбһөө гадуур арадай ажахыда үгэһэн байна.

Продукци үйлэдбэрилгые ехэ болгохо хэрэгтэ шиидхэхы һуури эзэлдэг шэнэ техникэ, түрүү технологи нэбтэрүүлгэдэ, ажалай түрүү дүй дүршэл дэлгэрүүлгэдэ конференциин гол анхарал хандуулагдаа. Ажалай бүтээсые дээшэлүүлхэ талаар түрүү юумэ үүсхэгшэдэй ехэ амжалта туйлаһан олон жэшээ баримта эндэ дурдагдаа. Модо хюрөөдэдэг станогуудые бүтээдэг Сэлэн-Дүүмын заводнёдондо жэлдэ түсэбөө дүүргээгүй байһан. Харин иимэ дутагдалтай саашадаа эбсэхын аргагүй боложо, тус заводойхид шэнэ техникэ нэбтэрүүлхэ, технологическа процессүүдые оньһожоруулха талаар тодорхой хэмжээ ябуулга хараалаад, бэелүүлһэн байна. Ажалай бүтээсые дээшэлүүлхэ, продукциин шанарые һайжаруулхын тула уралан нарижуулгын эрхим дурадхалай конкурс соносхогдоһон юм. Эдэ хэмжээ ябуулга һайн үрэ дүн харуулаа: 13 мянган түхэригэй арьбалалта үгэхэ 35 дурадхал үйлэдбэридэ нэбтэрүүлэгдээ.

— Дүтэрхы үйлэдбэритэй предприятинуудай түрүүшүүлэй дүй дүршэл хэрэглэн, манай коллектив ажалай бүтээсые горитойгоор дээшэлүүлһэн, продукциин шанарые һайжаруулһан байна, — гэжэ Сэлэн-Дүүмын заводой парторганизациин секретарь нүхэр **Емельянов** хөөрэбэ. Тус заводойхид 9 һара соо ажалай бүтээсэ 100,8 процентдэ хүргөө, энэ жэлэй түсэбһөө гадуур 80 станок бүтээхэ гэжэ оролдоно.

Галуута нуурай модоной комбинат 1956 онһоо энэ жэл хүрэтэр түсэбөө дүүргэдэггүй байһан. Модоной комбинадай партийна организаци зонын парткомтой хамта үйлэдбэриин эмхидхэл һайжаруулха, доторой арга боломжо элирүүлэн хэрэглэхэ, хүдэлмэришэдэй дунда ябуулагдаха хүмүүжүүлгын хүдэлмэри һайжаруулха гэжэ хараалаад, ехэ ажал хэһэн байха. Экономическа ажал һайжаруулха, техническэ нормо гуримшуулха, ажалай журам һайжаруулха талаар ехэ оролдолго гаргаһанай ашаар модоной комбинат гээгдэлээ усадхажа шадаа, нёдондонойхитой сасуулхада ажалай бүтээсые 30 процентээр дээшэлүүлээ, продукциин өөрын үнэ сэн түсэбөөр хараалагдаһанда орходоо 704,8 мянган түхэригөөр хямдаруулагдаа. Нүхэр Кудряшовой даадаг модошодой бригадын үүсхэлые дэмжэһэн комбинадай нүхэд Ставский, Кононенко гэгшэдэй даадаг бага комплекснэ бригаданууд ажалай ехэ амжалта туйлажа шадаа.

— Бага комплекснэ бригадануудые эмхидхэн ажаллахадаа бидэнэр һайн үрэ дүн туйлаабди, —гэжэ модоной комбинадай участогай ахалагша мастер **Т. Ф. Гордеев** хэлэбэ. Түрүү дүй дүршэл дэлгэрүүлхэ асуудалда комбинат дотор ехэ анхарал хандуулагдана.

Галуута нуурай шахтоуправлениин 7/8 шахтын 1-дэхи участогай горнягууд түрүү арга, «Тула» гэжэ комплекс ажалдаа хэрэглэжэ, сүүдхэдээ 420 тонның орондо 540 тонно шулуу нүүрһэ малтан абана. Урдань шахтоуправлени дотор иимэ ехэ бүтээсэ туйлагдаагүй байгаа. Мүн тэрэнэй үнэ сэн ехээр хямдараа. Нүхэд А. К. Барышников, Н. Е. Дружинин, Ю. А. Соколов, Я. Е. Толстихин гэгшэдэй участогай бригаданууд һайнаар ажаллана.

Шэнэ, түрүү дүй дүршэл үргэнөөр хэрэглэхын тула социалис мүрысөө үргэн далайсатайгаар дэлгэрүүлхэ шухала гэжэ делегадууд зааһан байна. Коммунис ажалай түлөө мүрысэгшэдэй тоо үдэр ерэхэ бүри олошоржо, зонын хүдэлмэришэд, алба хаагшадай 70 процентнь мүнөө тэдээндэ хабаадалсана.

Коммунис ажалай түлөө мүрысөөн үргэнөөр дэлгэрэнхэй. Промышленна зонын 20 предприяти, 24 участок, цех, 69 бригада коммунис ажалай коллективэй нэрэ зэргэдэ хүртэхын түлөө тэмсэнэ. Иимэ мүрысөөн Галуута нуурай ТЭЦ-эй хүдэлмэришэдэй дунда үргэнөөр дэлгэрэнхэй. ТЭЦ-эй 100 гаран хүдэлмэришэд, гурбан халаан энэ нэрэ зэргэ олонхой.

Түмэр замай Наушки станциин поездүүдтэ техническэ харууһа эмхидхэдэг пунктын коллективэй социалис мүрысөөндэ ямар амжалта туйлажа байһан тухай делегат **Дубинин** хөөрэжэ үгэбэ. Тус коллективэй 70 хүдэлмэришэд коммунис ажалай ударнигай нэрэ солотой болоһон.

Промышленна зонын предприятинуудта техническэ 17 совет, экономическа шэнжэлэлгын 8 бюро, группа ажаллана, 408 хүнэй хэбэадалгатай үйлэдбэриин саг үргэлжын 16 зүблөөн эмхидхэгдэнхэй.

Промышленность, барилга, транспорт хүгжөөхэ талаар зарим амжалтануудай туйлагдаһан тухай тэмдэглэхэ зуураа, конференциин делегадууд шиидхэгдээгүй асуудалнууд, хэрэглэгдээгүй арга боломжонууд, ажалай дутагдалнууд тухай онсо тэмдэглэһэн, зонын предприятинуудай урда табигдаһан зорилгонуудаа дүүргэхэ хэрэгтэ хүсэ шадалаа элсүүлэн зорюулха тухайгаа мэдүүлһэн байна. Трикотаж нэхэгшэ **Маганова**, модошон **Гордеев**, комбайнай машинист **Баканов**, Сухын арһанай заводой директор **Ностылев**, Харанхойн СМУ-гай начальник **Покровский** болон бусад делегадууд үйлэдбэриин гол шухала асуудалнуудые шиидхэхэ хэрэгтэ ехэ анхарал хандуулаа. Зонын 5 предприяти 9 һарынгаа түсэб дүүргэнэгүй, 110 мянган түхэригэй продукци арадай ажахыда дутуу үгэһэн байна. Эдэ предприятинуудай партийна организацинууд гүрэнэй түсэб дүүргэлгэдэ хүдэлмэришэдэй хүсэ шадалые элсүүлээгүй, социалис мүрысөө дэлгэрүүлгэдэ ёһотой анхарал хандуулаагүй байха юм. Гээгдэжэ ябаһан бригада, участок, цехэй ажалай дутагдалай шалтагаан элирүүлэн усадхаагүй, мүрысөөнэй дүн саг сооһь согсолон гаргаагүй байна. Зарим предприятинуудай партийна организацинууд үйлэдбэриин асуудалаар багаар һонирхоно, коммунис ажалай түлөө мүрысөө, ажалай түрүү дүй дүршэл дэлгэрүүлхые оролдоногүй, хүдэлмэришэд, алба хаагшадые хүмүүжүүлхэ хэрэгтэ бага анхарал хандуулна гэжэ конференци дээрэ заагдаба.

Үгэ хэлэһэн делегат бүхэн ажалшадые коммунис ёһоор хүмүүжүүлхэ асуудалда ехэ анхарал хандуулаа. Предприятинуудай партийна организацинууд партиин ЦК-гай июниин Пленумэй шиидхэбэрие хүтэлбэри болгон, ажал хэжэ хүдэлмэришэдые хүмүүжүүлхэ, коллективэй үүргэ дээшэлүүлхэ, ажалшадай культурна, ажаһуудалай эрилтые хангаха ёһотой гэжэ делегадууд тэмдэглээ.

Областной ээлжээтэ партийна конференциин делегадууд һунгагдаба.

Ц. Балданов.

Улаан-Үдын «Теплоавтоматика» заводой гальваническа цехэй Виктор Дедюковой хүтэ... бригадынхид Агуухэ Октябриин 46 жэлэй ойн хүндэлэлдэ ажалай вахтада жагсажа, ... халаанайнгаа даабари 115 процент дүүргэнэ. Гаргадаг продукцинь эрхим шанартай. ... дынхид коммунис ажалай нэрэ зэргэтэй болохын түлөө тэмсэнэ. Зураг дээрэ: (баруун га... гадир Виктор Дедюков, бригадын гэшүүн Тоня Волошина.

З. ВЕСНИНАГА...

Совет хүдэлмэри

Хуули ёһ... наринаар сахина...

Предприяти болон эмхи зургаануудта ажалай хуули ямараар сахижа байһан тухай аймагай прокурор нүхэр Шуваловай элидхэлые Баунтын аймсоведэй депутадууд һаяхан сесси дээрээ хэлсэбэ.

Сесси дээрэ гол түлэб юун тухай тэмдэглэгдээб гэхэдэ, үйлэдбэридэхи байдал һайжаруулха, хүдэлмэришэдэй болон алба хаагшадай ажалай эрхые хамгаалха, журам заршам бэхижүүлхэ талаар дурсагдаһан аймагай олохон предприяти болон эмхи зургаануудаар һүүлэй жэлнүүдтэ зарим тэды хүдэлмэри хэгдэһэн байна. Хүтэлбэрилэгшэдынь ажалшадай эрилтэдэ анхарал ехэтэйгээр хандадаг болоо, ажалай хуули дүүргэлтэ болгохын хойноһоо профсоюзай эмхинүүд яһала ехэ оролдолго гаргана.

Гэбэшье ехэхэн дутуу дунданууд бии байһаар. Энээн тухай хэдэн жэшээ баримтануудые дурдая. Хаанашье хараалагдаагүй тушаалтаниие арадай гэгээрэлэй таһагай, аймагай больницын болон алтанай продснабай хүтэлбэрилэгшэд ажалда абадаг заншалтай. Гансахан Багдаринай интернат һургуулида һара бүри штадһаа гадуур 15 хүн хүдэлнэ. Энээнһээ гадна, заримаанийнь нэгэн доро хоёр зэргын тушаал даажа байдаг юм. Жэшээнь, завхозынь лаборантын тушаал даалсадаг, хубсаһа угаагшань мүн лэ тогоошоной нэрэ зүүжэ мүнгэ абалсадаг гэхэ мэтэ.

Иимэрхүү шалтагаануудһаа боложо, Ципиканай алтанай продснабта 1963 оной түрүүшын хахад соо салин хүлһэнэйнь фонд аяар 23,8 мянган түхэригөөр үлүү гаргашалагдаа.

Ажалай дэбтэргүй хүнүүдые коммунальна ажахын таһагайхид хүдэлмэридэ абана. Мүн иимэ баримтанууд Багдаринай болон Урда-Муйска геолого-шэнжэлэлгын экспедицинүүдтэ, продснабуудта үзэгдэнэ.

Урдандаа муугаар хүдэлһэн, гүрэнэй зөөри үриһэн хүнүүд худалдаа наймаанай ажалда оруулагдана. Жэшээнь, ехэ үрилтэ гаргаһанай түлөө райпоһоо болюулагдаһан Плесовская гэдэг Малый Амалат тосхоной продснабай магазиниие даагшаар томилогдоһон байха юм. Мүн анхандаа сүүдлэгдэһэн Ходоева райподо наймаашан.

Муйска худалдаа наймаанай отделениин бухгалтернууд болон наймаалагшадай олонхинь хоорондоо түрэл байдаг. Ципиканай худалдаа наймаанай отделениин бухгалтераар Прохорова гэгшэ хүдэлнэ. Энэ эмхиин ахалагша бухгалтер нүхэр Воробьев бухгалтер Прохороваган хани нүхэрынь юм.

Совет хуули ёһо хазагайруулһан тухай бусадшье баримтанууд сесси дээрэ элирүүлэгдээ. Иимэ, тиимэ хүн ажалда оробо гээд,
болон Ципиканай ...
хүдэлмэрилэгшэд хү...
кумент зохёожо, мү...
байба. Промкомби...
пиисын заводто үхэ...
даа хүдэлмэриин д...
хүдэлһэн байбашье...
түлбэри абаагүй. М...
далдаа наймаанай ...
нүхэр Попов үдэр...
шоноор, һүниндөө ...
харуулшанаар хүдэ...
башье, ямаршье нэ...
бэридэ хүртөөгүй.

Тэрэшэлэн хү...
болон алба хаагша...
хүдэлмэриһөөнь хү...
болюулһан баримта...
дэнэ. Иимэрхүү уш...
гаяа геологическа ...
та, продснабта, б...
олоор тохёолдоно...
аягүй юумэнүүд бо...
шээнь, продснабай...
ниие даагша Тогм...
гаран түхэриг үри...
шье, ажалһаа һайн...
раба гээд дэбтэр д...
дэглүүлээ. Тэрэ ...
үедэ Гусиноозерска...
шанаар хүдэлөөд, ...
гаран түхэриг эди...

Мүн ажалай жу...
баримтануудай ол...
ниинь элирүүлэгд...
хэнгүй байдаг, ...
дөө малшье үнгэрү...
ридаг хүнүүд бии...
Муя тосхондо ажа...
Мин-ден хоёр гаха...
шоонхо, Младенце...
шоонхотой эмэ гах...
байба.

П. Ка...

Хамтын, хубиин хэрэгэй асуудал

ХУҺАМАГ ХОРОЙН УУЖАМДА...

Хубидаа газар эдлэлгын гурим Түнхэндэ мууса сахигдана

Хубиин эдлэлэй газарай хэм хэмжүүр Түнхэнэй аймагай колхозуудта хэды шэнээнээр тогтоогдоһон юм, газар эдлэлгын талаар артелиин Устав хэр зэргэ сахигданаб гэжэ һонирхоходо, олон хазагайралтанууд, дутагдалнууд элирнэ.

Бууса шадарай хубиин эдлэлэй газар тушаа асуудал Түнхэнэй аймагта нэгэнтэ бэшэ хэлсэгдэһэн. 1960—61 онуудта колхознигуудай, алба хаагшадай хубиин мал тогтоогдомол нормодонь оруулха, бууса шадарай газарые хороохо тушаа аймагай партийна, советскэ органууд ехэхэн эмхидхэлэй, ойлгууламжын хүдэлмэри ябуулһан. Бууса шадарай хубиин эдлэлэй газар ехэ, ниитын ажалда эдэбхитэйгээр хүдэлһэн колхознигуудаи хэрэгсэл гол түлэб хамтын хубаариһаа хангагдана гэжэ хүдөө ажахын артельнүүдэй үргэн ниитэ гэшүүдшье зүбшөөһэн. Тиигэжэ бүхы колхозуудта гэшүүдэйнь бууса шадарай газарай хэмжээн 0,60 гектарһаа 0,25—0,20 гектар хүрэтэр хороогдожо, хамтын суглаануудай тогтоолоор Устав соо зохихо хубилалта оруулагдаһан байгаа.

Тэрэнһээ хойшо жэл үнгэрөөд байхада, «бууса шадарайнгаа газарай хаһагдаһанһаа колхознигууд артельһээ гаража, ондоо тээ хүдэлхэеэ һанадаг боложо байна» гэһэн хуурмаг шалтаг бариад, зарим колхозууд болон аймагай гээгдэнги һаналтай хүтэлбэрилхы хүдэлмэрилэгшэд бэлэн мүр уруунь шиидхэжэ, колхознигуудта һөөргэнь 60 соото газар эдлэхыень зүбшөөһэн байна. Эды ехэ газараа колхознигууд заатал һаа, газаагаа хоройлхо ёһотойбди гэжэ заншашаһан тула, Түнхэнэй аймагай мүнөө һуурин тосхонуудайнь олонхинь ехэ дайда дэбисхэр эзэлнэ, үйлсэнүүдынь хоорондоо тон тару, олон газарта хорой хашаагаар хаагданхай, тосхоной газаа талые таагүй болгоно.

Бууса шадарай газарые тиигэжэ дахинаа ехэ болгоһон тухайгаа олон колхозууд хамтынгаа суглаан дээрэ зүбшэн хэлсээдүй, Устав соогоо хубилалта оруулаагүй байха юм. Ехэ, багашье һаа, газар эдлэлгын асуудал имагтал колхозой эзэн—хамтын суглаагаар шиидхэгдэхэ ёһотой. Теэд тиигэдэггүй байхадань хуули буса олон хазагайралта хэгдэһэн байна. Жэшээлхэдэ, Ленинэй нэрэмжэтэ колхозой түрүүлэгшэ нүхэр Шагдуров өөрөө мэдэжэ Зүүн Мүриндэ ажаһуудаг, колхозойшье гэшүүншье бэшэ. Г. Худяков гэжэ хүндэ 1,03 га сабшалангай газар үгөө.

Колхозуудай һуурин бүхэндэ айлнуудай эдлэжэ байһан газарые үнэн хэмжээд, шалгаад ерэхэдэ, нэгэ айлайхи хоёр участок эдлэдэг ушар олон ушарна,—гэжэ Түнхэнэй үйлэдбэриин управлениин газар эсхэмжын таһагай хүдэлмэрилэгшэ нүхэр Д. Ф. Тимофеев хөөрэнэ.

Дээрэ дурсагдаһан Ленинэй нэрэмжэтэ колхозой отделенинүүдэй түб һуурин—Тоородо 4, Зүүн Мүриндэ—8, Шулуутайда—4 айлнууд тус тустаа 1,2 гектар хүрэтэр газар эдлэнэ. Тоорын отделенидэ ажаһуудаг Мухуев Санжа хаанашье хүдэлдэггүй басагандаа 30 соото, тэдэнтэй сугтаа байдаг нэгэ үбгэндэ 60 соото, тиихэдэ өөһэдтөө үшөө 60 соото газар булимтаран абажа, нэгэ хотон айлайхи аад, аяар гектар хахад газартай, тэндээ хэдэн сомоо үбһэ сабшанхай.

Тогтоогдомол хэмжээнһээ үлүү газар мүн алба хаагшадшье эдлэдэг. Аймагай түб ганса Хэрэн тосхондо 25 айлайхи хэмһээ үлүү газартай. Жэшээлхэдэ, ангай ажахын завхоз нүхэр И. Конюшкин 15 соотын орондо 22 соото бууса шадарай газартай. Тэрэ айлай газаань үшөө гайхалтай юумэн гэхэдэ, бүри халуун намарһаа хорой сооһь хоёр сомоо үбһэн (60 центнер сохом болохо) бии болонхой. Гүрэнэйл газар дээрэһээ хулууһан юумэнниинь хаям.

Энэ мэтээр газар эдлэхэ хуулиие эбдэһэн жэшээ бусадшье тосхонуудта дайралдана. Урдань колхознигууд байһан, мүнөө Саянай совхозой хүдэлмэришэдэй олон гэр бүлэ хуушанайнгаа хэмжүүрэй газар эдлэһээр. Даб дээрэхи гүйсэд бэшэ бүридхэлэй үндэһөөр эндэхи айлнуудай тогтоогдомол нормоһоо үлүү эдлэгдэжэ байһан газар аяар 100 гаран гектар болоно. Энэ тон тааруугүй ябадалые болюулхын тула Түнхэнэй үйлэдбэриин управлени, хүдөөгэй партком, нютагай сельсоведүүд түргэн саг соо эрид хэмжээ абаха бэзэ.

Газар эдлэлгын асуудалаар үзэгдэдэг бусад дутагдалнуудые усадхаха, колхознигуудай бууса шадарай участогые хороохо, гуримшуулха тухай анхарха саг ерэнхэй.

Түнхэнэй аймагай зарим колхознигуудай хубиингаа эдлэлэй газарта үлэмжөөр шухантардаг нэгэ ушарынь юун бэ гэхэдэ, хамтын тэжээл бэлэдхэлдэ хабаадажа, хуряаһан үбһэнэйнгөө 10 процентые нэмэлтэ түлбэри болгон абаха гурим тэндэ сахигдадаггүй. Тиимэ тула колхознигууд үмсынгөө малда имагтал хубиингаа газарһаа тэжээл суглуулха баатай болодог. Тэрэнһээ уламжалан, үбһэ хуряалгын үедэ колхознигууд хубиингаа сабшалан хуряаха гэжэ һамаардаг, хамтын тэжээл бэлэдхэлгэдэ ёһотоор урмашуулагдадаггүй байна бшуу. Имагтал хамтын ажалда хэр зэргээр хабаадаһанайнгаа хэмжээгээр ажалай гол түлөөһэнэй хажуугаар, нэмэлтэ түлөөһэ натураар, жэшээлхэдэ, тэжээл хуряалгын үедэ үбһэ абадаг байгаа һаа, малда юун тиимэ ехэ газар хэрэгтэй байха һэм гэжэ жинрэй колхознигуудтай хөөрэлдэхэдэ мэдүүлдэг байна. Бэшэ нютагуудай байдал жэшээдшье хараад үзэхэдэ, түсхайлан хэлэбэл, Хори, Яруунада, илангаяа буряад тосхонуудта Уставаар хараалагдаһан нормото бууса шадарай газарые хэрэглэхээ болишонхой. Колхоздо бэлэдхэгдэһэн хамтын тэжээлэй арбан процентын хубаарида оролсожо, тэдэнэр хубиингаа малда үбһэ абадаг юм.

Энэ жэшээ Түнхэндэшье таарамжатай байхань дамжаггүй.

Ц. Дугаров.

Наука болон түрүү дүй дүршэлэй туйлалта

Энээниие уншаад, ажалдаа хэрэглэгт...

МАЛДАА МОЧЕВИНЭ ЭДЮУЛДЭГ БОЛ...

Буряадай хүдөө ажахын туршалгын станциинхид нёдондо үбэлдөө, хабартаа 10—12 һаратай эрэ хашарагуудта тэжээлдэнь мочевинэ холин эдюулээд шахажа, тус бүриинь шэгнүүрые сүүдхэдээ 800—900 граммаар нэмээгээ. Тэжээлшье ехэ алмагдаа. Жэшээнь, 1 килограмм (15 мүнгэн сэнтэй) мочевинэ 28 килограмм обёос, ешмээнэй оороһонтой адли болоо.

Нигээд удангүй колхоз, совхозуудта үхэр малай газаа байжа эдеэлхэ, үбэлжөөндөө орохо хаһа болохонь.

Хэнэйшье мэдэһээр, хүйтэнэй сагта үбһэ тэжээлые малда зүбөөр, ашаг шэмыень дээшэлүүлхээр үгэхэ, шадамараар гаргашалха гээшэ эгээл шухала болоно ха юм. Үнгэрһэн жэлнүүдэй дүй дүршэл дээрэһээ харахада, республикын олонхи ажахынуудта малайнь үбһэ тэжээлдэ протеин гэдэг болбосорһон белогой дутамагһаа тэжээл хэды ехэ гаргашалагдабашье, мүртэй ашаг шэмэ үгэдэггүй байна. Энээнһээ уламжалан, һү, мяха болон бусад продукциин өөрын үнэ сэншье ехэ болоно.

Тиимэһээ манай эндэхи колхоз, совхозуудта малда синтетическэ мочевинэ эдюулэлсэн, ашаг шэмыень эрид дээшэлүүлхэ, үбһэ тэжээл арьбалха гээшэ тон ехэ удха шанартай.

МОЧЕВИНЭ ЮУГЭЭРЭЭ ҺАЙН БЭ?

Синтетическэ мочевинэ—тат һаһ талхандал бутархай сагаан порошок юм. Дабһалиг гашуун амтатай аад, уһанда түргөөр хайласатай байдаг. Мочевинэ соо 45—46 процент хүрэтэр азот бии, тиигээд тэрэнь үбһэ тэжээлээр жажалагдажа, хибэдэһэнтэй малай хото, гүзээндэ ороод, досоохи микроорганизмуудаарнь белок болгогдон болбосоруулагдана. Тэрэнь малай бэе махабадта түргэн таража, ашаг шэмыень дээшэлүүлнэ.

Мочевиные хайшан гэжэ зүбөөр эдюулээ һаа, малда ашаг шэмэ үгэсэтэй байха гээшэб? Туршалга хээд үзэхэдэ, мочевиные буйларһан углевод элбэттэй тэжээлдэ (силос, орооһо тарианай зүйл) холижо, малда эдюулхэдэнь тон һайн үрэ үгэнэ. Илангаяа кукурузын силос элбэгээр даража абаһан ажахыда мочевиные малай тэжээлдэ үргэнөөр хэрэглэхэ аргатай байна.

Нёдондо республикын колхоз, совхозуудта 100 тонно мочевинэ асарагдажа, гол түлэб эбэртэ бодо малда эдюулэгдээ юм. Үнгэрһэн жэлэй дүй дүршэлһөө харахада, элдэб шэмэтэ бодосуудаар яһала элбэг аад, протеинээр хомор тэжээлэй рациондо мочевинэ холилсоходо үрэ ехэтэй байһаниинь элирээ. Хибэдэһэ хибэдэг малда тэрэниие 2 недели соо дадхуулан эдюулжэ һургабал һайн. Харин тэрэниинь гэнтэ таһалдуулаа һаа баһа муу.

Туршалта хэһэнэй ёһоор үдэрэй 15 килограмм тухай һү үгэдэг үнеэнэй бэеынь шэгнүүртэ тэнсүүлжэ, рациондонь сүүдхын 80—150 грамм хүрэтэр мочевинэ холижо эдюулхэдэ таарамжатай гэжэ тодорсо. Энэнь малай бэедэ хэрэгтэй протеинэй 25—30 процент болоно. Тэрэшэлэн тугал, бурууда, шахамал малай тэжээлэй рациондо бүхы хэрэгтэй протеинэйнь 20—25, 25—30 процентые харюулхаар мочевинэ холилсоходо зохисотой. Тугал, бурууда тус бүридэнь сүүдхэдээ 40—50 грамм, шахамалнуудта —50—90 грамм мочевинэ хүртэхөөр эдюулхэ. Харин тэрэнһээ ехээр эдюулхэдэ мочевинын азот малда биратай туһа үгэхэеэ болёод, шэгнүүрын нэмэхэһээ байха, хоро хэжэ эхилдэг.

Мүн 6 һараһаа дээшэ болоһон түлгэнүүдтэ, түрэхэ, хурьга хүхүүлжэ байһан эхэ хонидто мочевиные тэжээлэйнь шэмэтэй тон һайнаар тааруулан, бэеынь шэгнүүртэй тэнсүүлжэ, тус бүридэнь 8—12, 13—18 грамм хүрэтэр холихо хэрэгтэй.

ТЭЖЭЭЛТЭЙНЬ ЗҮБӨӨР ТЭНСҮҮЛЖЭ ҮГЭХЭ

Түбхын түрүүн малай тэжээлдэ нормоһоонь дутамаг байһан протеиниие хүсөөхөөр лэ мочевинэ хэрэглэхэ шухала. Хэрбээ тэрээнһээнь үлүү таратар, ехээр эдюулээ һаа, малай бэедэ туһа хэхэһээ байха тодхор татажа болохо юм. Энээниие тон нарилха ёһотой.

Жэшээнь, 450 килограмм тухай шэгнүүртэй, үдэрэй 12 килограмм һү үгэдэг (һүнэйнь тоһолиг 3,8 процент) үнеэндэ сүүдхэдээ 10,4 тэжээлэй единицын хэмжээнэй хоол гэхэ гү, али 1050 грамм буйларһан протеин үгтэхэ зэргэтэй. Ажахыдань үнеэдтэ эдюулхээр үбһэн, обёосой һолоомо, кукурузын силос, талха тарианай зүйл таһалагдажа үгтэһэн байба гэлэй.

Эдэ тэжээлые үнеэн бүридэ иимэ рационоор хубаая:

	Тэжээл (килограммаар)	Тэжээлэй единицэ (килограммаар)	Буйларһан протеин (граммаар)
Нугын үбһэн	3	1,2	145
Обёосой һолоомо	4	1,3	56
Кукурузын силос	25	5,0	350
Обёосой талхаһай зүйл	2,5	2,5	200
		10,0	751

Тэжээлэй энэ рацион дээрэһээ харахада, үнеэн бүридэ 1050 граммай орондо оройдоол 750 грамм протеин хүртэнэ гэхэ гү, али малынь тэрээгээр 70 процент хангагдаһан болоно. Дутагша 30 процент протеиные мочевинээр хүсөөжэ үгэхэ ёһотой бшуу. Ондоогоор хэлэбэл, үшөө 115 грамм мочевинэ нэмэжэ эдюулхэ ушартай. Энэнь 1 грамм мочевинэ 2,6 грамм протеинтэй адли (299:2,6=115) болоно.

Мочевиные малда холисогүйгөөр эдюулбэл, хоро хүргэжэ болохо. Илангаяа тэрэниие мини уһанда худхаад, малда уулгажа болохогүй. Тэрэниие заабол ондоо тэжээлтэй һайнаар худхажа, холижо эдюулхэ хэрэгтэй. Малай бэедэ мочевинын һайнаар шэнгэхын тула түрүүшээр бага багаханаар эдюулхэ шухала.

Кукурузын силостэ тэрэниие холиходоо түрүүн уһанда хайлуулаад, дээгүүрнь сүршэжэ үгэхэдэ һайн. Орооһо талханай зүйл, холимол тэжээлдэ зохидоор худхаха ёһотой. һүүлэй үедэ зарим ажахынууд силосэй ургамал ногоондо мочевинэ холижо, жэшээнь, 1 тоннодо 5—6 килограмм тухай хүртэхөөр хээд, дарадаг болонхой.

МАЛ ТҮРГЭН ТАРГАЛНА, ТЭЖЭЭЛ АРЬБАЛАГДАНА

Бүри 1959 ондо Буряадай хүдөө ажахын туршалгын станци шахамал малай тэжээлдэ мочевинэ холижо эдюулээд туршаа һэн. 18—22 һаратай болоһон, тус тустаа 270 килограмм шэгнүүртэй эрэ хашарагуудые гурбан бүлэг болгожо, илгаад эдеэлүүлээ. **Нэгэдэхи бүлэг малда** мочевинэ оройдоо эдюулээгүй, гол түлэб 41,4 процент шэмэтэ тэжээл, 29,3 процент орооһо тариа эдюулээд, мал бүхэнэй шэгнүүрые килограммаар нэмээлгэдэ 9 тэжээлэй единицэ гаргаа. **Хоёрдохи бүлэгтэ** шэмэтэ тэжээл 48 процент, талха тарианай зүйл 17 процент үгэжэ шахаа. Мүн тэрээ... грамм мочевинэ холи... малай шэгнүүрые 1 ... нэмээгээд, 7,95 тэжэ... гаргаа гэхэ гү, али тү... гэйхиһоо тэжээлэйнь ... процентээр хямда бо... **хи бүлэгтэнь** баһал т... эдюулээд, тэрээндэнь ... лёогүй дээрэһээнь, хо... гайхида орходоо тэжэ... процентээр үнэтэй бо...

Нёдондо тус станци... тула 103 толгой ша... протеинэй 14 процент... тэй мочевинэ эдюул... иимэ багаар эдюулхэ... шэгнүүрэй нэмэлгэдэ ... лоогүйшье һаа, тэжэ... бага болгожо, аотай... өөрын үные нилээд ... Илангаяа малда үг... талханай зүйлэй гарг... болгобо. Үнгэрэгшэ үб... дэлмэрилэгшэ И. В. Б... хамал хашарагуудта 2... бүридэнь үдэрэй 75 г... нэ эдеэлүүлхэдэнь, сү... 900 граммаар шэгнүү... Харин тэдэнтэй тон а... тэжээгдэһэн аад, моч... мал сүүдхэдээ шэгнүү... граммаар нэмээ.

Мүн байгша ондо ... шалга-үйлэдбэриин ... үнеэндээ мочевинэ ... шаһан. Тэрэниие уһанд... силос, орооһо талха... гүүр адхаад үгөө. һ... үзэхэдэнь, гаргашал... килограмм бүхэндэ ... һүн нэмэжэ һаагдаһа...

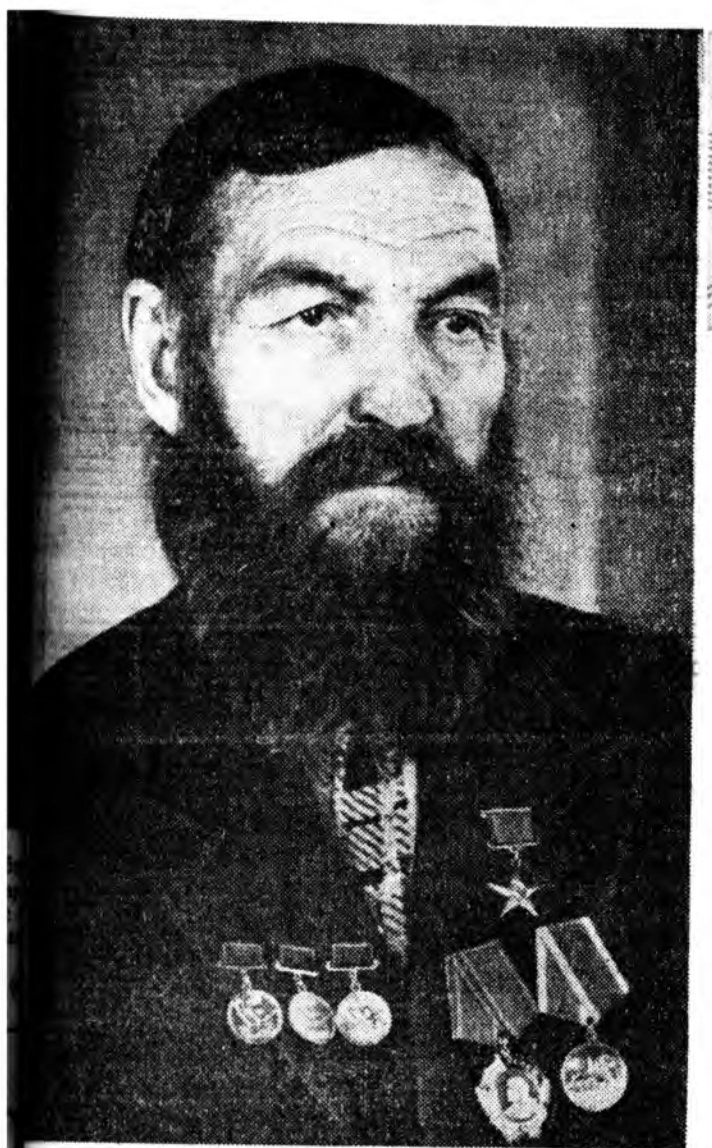
Синтетическэ мочев... хэрэглэжэ, малда ... сооһь эдюулбэл, мүнө... һэ тэжээлэй шанарые... руулан, һү, мяха, н... абахада нилээд һайн ... болоно.

Ж. ...
хүдөө ажах...

БУРЯАД ҮНЭН
2-дохи нюур.
1963 оной октябриин 22.

Үһалалга, үтэгжүүлгэ — баян ургасын үндэһэн

—гэжэ Социалис Ажалай Герой Серапион Кириллович КИСЕЛЁВ хөөрэнэ

Ямаршье сагта талха тарянай найдабаритай ехэ ургаса ургуулан абажа байдаг болохо бата бэхи үндэһэ һуури байгуулха гээшэ мүнөө үе сагай шухалын шухала зорилго болоод байна гэжэ партимнай тодорхойлно. Энэ зорилгоёо бүри ойрын сагта амжалтатайгаар бэелүүлхын тула газар баялигаа ашаг үрэ ехэтэйгээр эрхилхэ, тэрэнэй түлөө үтэгжүүлгэ ехээр хэрэглэдэг, уһалалга ёһошолон эрхилдэг болохо тушаа оронойнгоо урда зүгтэхи газарнуудаар аяншалхадаа Н. С. Хрущев онсо анхарал хандуулһан байна. Тэндэхи хүтэлбэрилэгшэдтэй, шэнжэлэлгэ хэдэг эрдэмтэ хүдэлмэрилэгшэдтэй, хүдөө ажахын мэргэжэлтэдтэй хөөрэлдэхэ үедөө Н. С. Хрущев удха түгэлдэр заабаринуудые үгэһэниинь бидэ бүгэдэндэ мэдээжэ.

Партиин ЦК-гай заабаринууд манай республикын ажабайдалда сэхэ хамаатай. Манай эндэхи колхоз, совхозууд эдлүүриингээ газар үтэгжүүлжэ, уһалжа, ашаг үрэ ехэтэйгээр ашаглажа шадаха айхабтар ехэ арга боломжотой. Тарялангай газар һайса үтэгжүүлжэ, шадамараар уһалжа, үндэр баян ургаса хуряажа байһан, орон нютагтаа суурхажа ябаһан ажалша бэрхэ, дүй дүршэлөөр ехэ тарьяашад Буряад орондомнай олон гээшэ.

Энэ талаар Улаан-Үдын үйлэдбэриин управлениин «Гигант» колхозой гэшүүн, Социалис Ажалай Герой Серапион Кириллович Киселевой даадаг звеногойхид үтэгжүүлгэ болон уһалалгые нэгэн доро хэрэглэн, олон жэлдэ тарянай нэгэ жэгдэ, үндэр баян ургаса хуряажа абадаг байһан.

Ушар иимэһээ манай газетын корреспондентнэр дүй дүршэл тухайгаа хөөрэжэ үгэхыень нүхэр С. К. Киселевто һая хандаһан байна. Энэ хуудаһанда тэрэнэй хөөрөөн толилогдобо.

МАНАЙ ПАРТИИН ЦК-гай Нэгэдэхи секретарь, СССР-эй Министрнүүдэй Соведэй Түрүүлэгшэ нүхэр Н. С. Хрущев тээсгэн Волгоград, Волгын адагаар, Кубань болон Украинын урда талаар аяншалһан байна. Тэрэ ябахадаа тэндэхи ажахынуудаар айлшалжа, ажабайдалтайнь танилсаһан, область, хизаарнуудай хүтэлбэрилэгшэдтэй, эрдэм шэнжэлэлгын эмхи зургаануудай хүдэлмэрилэгшэдтэй, хүдөө ажахын мэргэжэлтэдтэй хөөрэлдэһэн ушарынь ехэ һонирхолтой, сэдьхэл хүдэлгэмөөр. Тиихэ үедөө газар ехээр уһалжа элдүүрилдэг болохо арга боломжо, мүн тэрэшэлэн минеральна үтэгжүүлгэ аша үрэ ехэтэйгээр хэрэглэдэг болохо асуудалда анхаралаа онсо хандуулһан байна бшуу.

Үнэхөөрөөшье, тарянайнгаа газар садатарнь ундалуулжа, һайса үтэгжүүлээд байбал, сагай уларилай эрхэ байдалһаа дулдыдангүй, найдабаритай ехэ ургаса хододоо хуряажа абагдахал байна. Иимэ аргатай болохо ёһотойшье гээшэбди. Энэ ушарые би өөрынгөө олон жэлдэ эрхилһэн хэрэгээр баримталха байнаб. Юуб гэхэдэ, өөрынгөө нүхэдтэй хорёод шахуу жэлдэ орооһо таряа ехээр ургуулжа абахые оролдоһон, тиигэжэ яһаланшье ехэ амжалта туйлаһан хүн гээшэб. Орооһото ургамалнуудай үндэр баян ургаса абахадаа, имагтал уһалалга үтэгжүүлгэ хоёрой, эсэшэ сушагүй ажалай аша туһаар туйлагдаһан байха.

Минии даадаг звеногойхидой тиихэ үедэ туйлаһан үрэ дүн тухай, ямар аргаар ургаса ехээр ургуулдаг байһан зарим тэды дүй дүршэл тухай хөөрэжэ үгэхэ зорилго эндэ табигдана. Сэхынь хэлэхэдэ, хүдэлмэриин хүсэ абажа шадахаяа болёод, олон жэлдэ хэжэ ябаһан ажалаа орхиһон сагһаам хойшо манай колхоздо газар үтэгжүүлхэ гэжэ хөөрэлдэхөөшье болинхой, уһалуурнин гуримшье алдагданхай, энээн тухай ёһоор һаналаа табиха хүн үгы тооной болонхой. Теэд мүнөө үедэ, үтэгжүүлгэ болон уһалалга үргэнөөр эрхилхэ гэһэн асуудалай эрид шууд табигдаад байхада, өөрынгөө һанал бодол хубаалдаха хүсэл түрэнэ.

ТҮРҮҮШЫН ЖЭЛЭЙ ДҮН ТУХАЙ

1949 ОНОЙ һүүл багта һэн. Би тиихэдэ тариан ажалай 1-дэхи бригадада элдэб ажал хэдэг байгааб. Ороной суута тарьяашан Ефремовэй звено гектар газарһаа 200—300 пүүд орооһо хуряажа абана гэжэ дуулахадаа ехэтэ һонирхоод, «Манай Загарайн газарай гектар бүриһөө 200—300 пүүд орооһо абажа шадагдаха гээшэ гү?» гэжэ Шэнэ Бэрээнэй МТС-эй ахалагша агроном Павел Кузьмич Метляевһаа эзэлүүдгүй асуугаагша һэм. «Гайхал юун байхаб, шадаха бэд даа» гэжэ тэрэ намда харюусаа бэлэй. Тиимэ харюу абахадаа, туршаад лэ үзэхэ байна гэһэн бодол түрэһэн юм. Тэрэл үеһөө хойшо агрономтой нүхэсэһэн хүм.

Удаашьегүй Павел Кузьмичай заабаряар, өөрын һайн дураар ефремовскэ звено эмхидхэн, бүхыдөө 20 гектар тарянай газар таһалуулжа абаа һэмди. Мүн мори унаа, зэр зэмсэг болон бусад хэрэгсэлнүүдые бригадаһаа өөһэдынгөө харюусалга доро тушаан абаа бэлэйбди. Тэрэ үеын техникэшье мэдүүһэтэ бэзэ. Газарымнайл МТС трактораар хахалжа үгэдэг, бэшэ хүдэлмэри бүхыдөө моринной хүсөөр хэгдэдэг, зариманиинь гарааршье туйлагдадаг байгаа ха юм даа.

Тиигэбэ яабашье агрономой һургаал заабари бэелүүлэн, үбэлдөө тарялангай газар дээрэ саһа ехээр тогтоохо гэжэ нилээд оролдогшо һэмди. Саһа тогтоохын тула хабтагайгаар, бургааһаар гүрэжэ хэһэн хаалтануудые олоор поли дээгүүрээ табидаг байгаабди. Хүрэй тогтохолоорнь тэдэнээ нимгэн саһатай газарта абаашажа табихаш. Мүн мүльһэ һайсахана шэрэжэ, эндэ тэндэ хубаарилан хаядаг, хүрэнгэсэ таһа сэбэрлээд, хабартаа һайрамай урдажа захалхалаар газараа уһалжа эхилээ һэмди.

Тарянай газар элдүүрилхэ, үрэһэ тариха, ургасаяа харууһалха, тэрээндээ үтэгжүүлгэ хэхэ талаар агротехническэ ёһо гуримаар зохёогдоһон тодорхой хэмжээ ябуулга агроном табижа үгөө һэн. Тэрэл хараалһан хэмжээнүүдээ бүгэдынь бүтээжэ ороо һэмди. Зарим үедэ агрономойнгоо заабарида этигэдэггүйшье ушар тохёолдодог байгаа. Жэшээнь, тарянай һая гараад, газараа хушантажа байха үедэ эрхэ бэшэ борнойлхо эрилтэ табигдадаг байба. Ургаа боложо байһан тарьягаа борнойн шүдэнүүдээр ходоро татажархиха бэшэ гүбди гэжэ ехэ айгаа һэмди. Яахабши даа, туршахын тэдысэ түрүүн тарянайнгаа захаар нэгэ хэды мүр борной ябуулаа бэлэйбди. Гурба-дүрбэ хоноод байхада, тэрэ борнойлһон газараймнай ногоон хүсэ абажа, онсо ондоо үнгэ зүһэтэй, һураггүй уташье болонхой байгаагша һэн. Тэрэ дары бүхы тарьягаа шамдуугаар борнойлообди.

Павел Кузьмичай тарьяндаа минеральна үтэгжүүлгэ хэхэ тухай заабари үгэхэдэнь, Загарайн станциһаа тэрэниие асархаяа ошоходом, хоёр вагон ойроо хүртөөгүй минеральна үтэгжүүлгэ байһан юм. Тиихэдэ нэгэшье хүн тэрээнһээ килограммшье абаагүй байгаа ха юм. Тэдэ вагонуудые хаража, хаража «Тоолхотой юумэ болохо юумэ гү даа? Өөһэдымнай газар яһалашье хужармаг гээшэ ааб даа» гээд, һанаата болоогшо һэм. Тэрэ дары «агроном хэлээ бшуу, туһа нэмэри болохол байха» гэжэ сэдьхээд, моринойнгоо даахыса ашаад, гэртээ бусаа бэлэйб.

Туршахын тэдысэ асарһан тэрэ үтэгжүүлгэһээ газар дээгүүрээ зурууд-зуруудаар сасаад, «минеральна үтэгжүүлгын аша туһые таанадта харуулхаб, үзэхэл байхат» гэжэ нүхэдтөө бахархаа бэлэй. Дүшөөд хоноод тэрэ газарайнгаа ургаса харахадамнай, жэгтэй һонин байһан юм. Үтэгжүүлгэ хэһэн газараймнай шэниисын һолоомон хэтэ үндэр, хоолоснуудынь ута аад, томонууд, тиихэдэ үтэгжүүлэгдээгүй газарайхи тэрээндэ яашье хүрэхэгүй байшоо һэн.

Үндэр баян ургаса хуряажа абахын тула ямар жэшээнэй агротехникэ хэрэглэдэг байһан тухайдаа доро тусхай тогтохо байһан туладаа тэрээн тухай эндэ онсо хэлэхэгүйб. Түрүүшын жэлдэ 20 гектар газарайнгаа 5 гектарһаань бүри ехэ ургаса хуряажа абахын тула тэрэ участок дээрэ хараалһан ёһоороо агротехническэ хэмжээ ябуулгануудые саг болзортонь нарин нягтаар сахижа байгаад бэелүүлэгдээ һэн.

Тэрэ 5 гектар полимнай намар хахалһан паар байгаа. Тэрэнээ хабар эртэ һайса уһалаад, удаань борнойлоо һэмди. Апрелиин һүүл багаар дахин хахалжа борнойлоод, майн 3-да культиваци хэһэн, үшөө дахин борнойлһон байгаабди. Хоёр хоноод байхада, сеялкээ хэрээһэлүүлэн ябуулжа, үрэһээ һуулгаа бэлэйбди. Тарянай ургасын газараа хушантажа байхада борнойлһон, буртаг үбһэнэй гаража захалхаар, гараараа хуу зулгаажа хаядаг байгаабди.

Газараа элдүүрилжэ байха үедөө суперфосфат, сульфат-аммони, үнэһэ, адуунай наг шэбхэ хүрьһэндэ оруулагдаһан. Тарянайнгаа хүсэд үндэһэлэн ургажа байхада нэмэлтэ тэжээл болгон, хониной шэбхээр эдеэшүүлһэн уһа сасадаг байгаабди. Мүн тэрэшэлэн минеральна үтэгжүүлгэ, шубуунай аргал һолоомотохо үедэнь тусхай хэмжүүртэйгээр баһал үгтэһэн байха.

Эдэ мэтын аргануудые хэрэглэһэнэй ашаар түрүүшын амжалта туйлагдаа, звеногой гэшүүдшье омогтой болоод һэн. Тэрэ үедэ таряа хуряалган ехэ хүндэ хүдэлмэри тоотой байгаа. Ургасаяа жаткаар хадаха, боолто болгон бухаллаха, тэрэнээ обин дээрэ шэрэхэ, удаань молотилкаар сохихо, хэдэн удаа сэбэрлэхэш. Эдэ хүдэлмэри хэжэ дүүргээд, участок бүхэнэйнгөө ургаса тодорхойлоод байхада, иимэ дүн харуулаа бэлэй. 20 гектар газарһаа дунда зэргээр га бүриһөөнь 26,53 центнер, тиихэдэ 5 гектарай га бүриһөөнь 53,75 центнер орооһо хуряажа абаһан зэргэтэй болоо һэмди. Харин колхознай бусад газарһаа дунда зэргээр гектар бүриин 7 центнер орооһо хуряаһан.

Орооһо тарянай үндэр ургаса абаха гэбэл, иигэжэл агротехникэтэй тон дүтэ ханилха, газараа һайса уһалжа, шииг нойтоор хангаха, минеральна үтэгжүүлгэ аша үрэтэйгөөр хэрэглэхэ шухала гэжэ үнэн зүрхэнһөө мэдэрээ һэмди.

ТУЙЛАҺАН АМЖАЛТАЯА УЛАМ АРЬБАДХАН...

АЖАЛАЙНГАА һайн үрэ дүнгөөр зоригжоһон манай звеногой гэшүүд 1941—1942 онуудта мүн лэ ехэ амжалта туйлаа һэн. Ургасамнай доошоо заашье ороогүй, үшөө дээшэлһэн байха. Тиихэдэ тарилгымнай хэмжээн хабтагарайнгаа талаар һураггүй ехэ болоһон. Тэдэ жэлнүүд дайн сэрэгэй түрүүшын үе, сэрэгэй албанда эрэшүүлэй толгой тоолон шахуу татагдаһан саг байгаа. Колхозой ажал дээрэ гол түлэб эхэнэрнүүд, үбгэд, үхибүүд лэ хүдэлдэг байһаниинь мэдээжэ. Хүдэлмэриин моридшье баһал абтаа һэмнай даа. Тиихэдэнь сар, үнеэдээ хүллэжэ, хамаг бүхы хүдэлмэреэ хэхэ баатай болодгоо бэлэй.

Тиигэбэшье колхоздоо үлэгшэд хүшэр байдалһаа заашье тунхарингүй, бүхы хүдэлмэреэ илалтын хэрэгтэ зорюулан, нэтэрүү шангаар хүдэлдэг һэн. Тэрэ үедэ бидэ тарянайнгаа газар ехээр уһалдаг болохо гэжэ оролдообди. Манай колхозой газар дээгүүр Бэрээн гэжэ горхон урдадаг. Тэрэнэй уһаар шэнэ бэрээнэрхиин тарянайнгаа газар уһалдаг болохо гэжэ хэр угһаа хойшо оролдодог, нэгэнтэ бэшэ хаалта баряад туршадаг байгаа. Харин элһэлиг газартай һэн туладаа горхоной һабын эрьень угаагдан хэмхэ һүрөөд лэ, хаалтань урдашадаг, аша туһа хүргэдэггүй байгаа бшуу.

1940—1941 оной үбэл Бэрээн дээрэ хаалта баряа һэмди. Теэд тэрэнниимнай хабар уһан абаад ябашоо. Тэрэ хүдэлмэреэ 1944 оной декабрьда дахин эхилээ һэмди. Манай звеногой 10—12 хүн бүхэли үбэлдөө—апрель гаратар хүдэлжэ, одоол бүхэ гэгшын хаалта баряад, газараа уһалха аргатай бологдоо. Тэдэниие бүтээгээд байхадамнай, 600 гаран гектар тарялангай, 100 гектар сабшалангай газар уһалха арга бии болоо. 1945 ондо уһалагдадаг газар дээгүүрээ 30 километр утатай һубаг, ханаабуудые иишэ тиишэнь татаагша һэмди. Иигэжэ саашадаа бүри ехэ тала дайдаһаа найдабаритай ургаса ямаршье ган гасуур жэлдэ абажа шадаха арга бии болгогдоһон гээшэ.

1943 онһоо хойшо хэдэн жэлдэ республика доторнай ган гасуур болоо. 1946 он бүришье хатуу жэл байгаа. Гэбэшье тэрэ жэлдэ манай звено 100 гектарай га бүриһөөнь 9,8 центнер шэниисэ, 60 гектарай га бүриһөөнь 12 центнер обёос, 18 гектарай га бүриһөөнь 6 центнер просо, 13 гектарай га бүриһөөнь 8,8 центнер гэршүүхэ, үшөө 10 гектарай га бүриһөөнь 5 центнер рыжик хуряажа абаа һэн.

1947 он манай хүдэлмэридэ шиидхэхы удхатай жэл болоһон зэргэтэй. Тэрэ жэлэй эхеэр үндэр баян ургаса ургуулһан түрүүшүүлые гүрэнэй дээдэ шагнал хайрада хүртөөдэг, бүри ехэ үрэ дүн туйлагшадта Социалис Ажалай Геройн нэрэ зэргэ хүртөөхэ гэһэн Указ СССР-эй Верховно Соведэй Президиумэй абаһые һананабди. Орооһо таряа ехээр абадаг болохын түлөө социалис мүрысөө улам бадаруулха гэһэн партиингаа уряада харюу болгон, манай звеногой колхознигууд бүри ехэ эршэ зоригтойгоор, нэтэрүү шангаар хүдэлжэ ороһон зэргэтэй.

Тэрэ жэлдэ манай звено 63 гектар шэниисэ, 61 гектар обёос, 5,5 гектар гэршүүхэ, 4,5 гектар просо, 24 гектар олон жэлэй элдэб ногоо тарилан юм. Тэрэ намарынь дунда зэргээр гектар бүриһөө 23 центнер шэниисэ, 23,5 центнер обёос, туршалга хэһэн 8 гектар шэниисын га бүриһөөнь 40,5 центнер ургаса хуряажа абаһан байгаабди.

Орооһо тарянай баян ургаса абалга гол түлэб үтэгжүүлгын, уһалалгын хүсөөр туйлагдаа. Мүн тиихэдэ ажалай зүб эмхидхэл шиидхэхы үүргэ дүүргэдэг байгаа. Звеногой гэшүүн бүхэндэ тусхай ажал, мори унаа, зэр зэмсэгынь түгэс даалгагдажа үгтэнхэй байдаг һэн. Уһалалга, хахалалга, нэмэлтэ үтэгжүүлгэ хэдэг, буртаг үбһэ түүлгэ болон хуряалгын бүхы хүдэлмэридэ хабаадаһан хүн бүхэн ами аминдаа ажалладаг гурим тогтоогдонхой байгаа. Тэдэнэй хүсэ шадалые, мэргэжэл шадабариие хаража байгаад, ажалда зүбөөр хубаарилан табиха гээшэ баһал шухала зүйлдэ тоологдодог һэн. Тиимэһээ хүн бүхэн тон ханамжатайгаар, бүтээсэ ехэтэйгээр хүдэлжэ, ажалаа шанар һайнтайгаар хэхэ гэһэн хүсэлэл оролдолго гаргадаг байгаа.

АГРОТЕХНИКЭ САХИЛГА — ХУУЛИТА ХЭРЭГ

ТАРЯАНАЙНГАА ГАЗАР уһалхадаа, тэрэниие элдүүрилхэдээ, ургаса харууһалха, хуряахашье үедөө агротехникын гуримые сахилга, саг болзорынь алдахагүй ябадал түрүүшын шухала зүйл болоно. Тиихэдээ газарайнгаа хүрьһэнэй шанар, хүсэ шадалые, уларилай эрхэ байдалые тон наринаар ажаглан хараадаа абаха уялгатайбди. Үндэр баян ургасын түлөө хорёод шахуу жэлдэ таһалгаряагүй тэмсэжэ ябаһан хүн туладаа энэ талаар зарим тэды дүй дүршэлтэй, зарим тэды өөрын шэглэлтэй бологдоһон байха.

Манай даажа абаһан газар хүрьһэнэйнгөө бүридэлэй талаар ондо ондоонууд һэн. Тиимэһээ участок бүхэндэ тааруулһан тусхай агротехникэ хэрэглэдэг байгаабди. Агротехникын эрдэмэй туйлалтануудые зүбөөр хэрэглээгүй бол, газараа ашаг үрэ ехэтэйгээр ашаглажа шадагдахагүй. Тариан ажал эрхилхэ агротехникые зүбөөр хэрэглэхэ таладамни мэргэжэлтэй агрономууд нүхэд Метляев, Лесик гэгшэд ехэ ашатай туһатай һургаал үгэһэн юм. Би тэдэнэй урда ехэ уялгатай хүн гээшэб.

Манай колхозой газар элһэлиг, зариманиинь хужармаг хүрьһэтэй юм. Тиимэ газарые дан гүнзэгыгөөр хахалхада таарадаггүй, ехэнхидээ 15—18 сантиметр гүнзэгыгөөр хахалдаг байгаабди. Хүсэтэ хара хүрьһэтэй газарые 22—25 сантиметр гүнзэгыгөөр хахалхада һайн. Тэрэ үедэ бүхы тарилгаяа эртын паар, заримдаа намарай паар болгоһон газарта таридаг һэмди. Эртын паар хахалжа дүүргээд, 10—15 хоноһоной һүүлээр хүндэлөөшэнь хоёр дахин борнойлдог, мүн тэрэ тухай болоод, 10—12 сантиметр гүнзэгыгөөр культиваци хэдэг, тэрэ дары хойноһоонь борнойлдог һэмди. Июлиин хоёрдохи хахад багта хоёрдохёо паар хахалаад, буртаг үбһэгүй сэбэр байхын тула удаань борнойлхо, хэрбээ ногооной бултайгаа һаа, баһа дахин борнойлдог байгаабди.

Тиигээд хабартаа шииг нойто гээхэгүйн тула паар дээрээ саһа зузаанаар тогтоохо хэмжээн абтадаг. Булаг, горхон дээгүүр тошо халяжа, мүльһэн дошо тогтоохоло ехэ һайн бэлэй. Саһа, мүльһэнэй хайлажа, һайрамай урдажа эхилхэлээр лэ газараа уһалжа захалдаг. Зүгөөр уһанай ябаха ханааб, һубаг һайнаар татагданхай, хаалта юумэнүүд бэлэн байдаг бэлэй.

Үбэлдөө наг шэбхэ поли дээрэ шэрэхэ, шубуунай аргал, үнэһэ суглуулха хүдэлмэри хэдэг, һайнаар хадагалха тушаа анхарал оролдолго гаргагдадаг байһан юм. Наг шэбхээ поли дээрэ 100—150 тээбэреэр обоолдог, удаань тэдэнээ апрелиин эхеэр халаажа, шанаржуулжа эхилдэг байһамди. Тиихын түлөө 10—15 килограммай шулуунуудые халаагаад, обоотой шэбхэ соогоо нэгэ—хоёр нүхэ гаргажа, досоонь хээд, дээрэһээнь уһа адхамсаараа, шэбхээр булажархидаг ёһотой юм. Тиигэжэ шэбхэ халаахада, элдэб буртаг үбһэнэй үрэһэн, хорото зүйлнүүд усадхагдадаг, шэбхын шанар һайжардаг зэргэтэй.

Хүрэнгын үрэһэн тухай хэлэхэ болоо һаа иимэ. Бидэ тиихэдэ «фильгия», «лютесценс-62» гэжэ сортын шэниисэ таридаг байгаабди. Тэрэнээ намар эхилжэ, хоёр-гурба дахин сортировкоор, удаань хоёр дахин триерээр сэбэрлэдэг, һайнаар хадагладаг бэлэйбди.

Тарилгын эхилхэһээ 10—15 хоног урид хүрэнгын үрэһэн хуурай хороор хордогдоод, удаань тарихаһаа урид 6—7 хоногой үеэр яровизаци хэгдэдэг байгаа. Шэниисын үрэһэн 20—30 сантиметр зузаантайгаар амбаарай пол дээрэ дэлгээгдэхэ. Удаань нэгэ центнер орооһондо 30 литр хүртэсэтэй уһа турьяад, һүүлээрнь тэрэ шииттэһэн хүрэнгэсээ обоолжо, брезентээр хушадаг һэмди. Орооһон тиихэдэ халаха зэргэтэй, зүгөөр халуунайнь хэмжүүрые 15 градусһаа дээшэнь гаргажа болохогүй. Иимэ зэргын дулаан болохолоорнь, тэрэнээ дахин нимгэхэнээр дэлгээжэ, баһа уһа турьяад, дахин обоолхош. Иимэ хүдэлмэри гурбан үдэрэй туршада хэгдэдэг һэн.

Хабарай тарилга хэдэг гурим тухайдаа хөөрэхэ хэрэгтэй байна. Газарай хүрьһэнэй 7—8 сантиметр гэдэхэлээр эртын борнойлго хэгдэхэ. Тиихэдэ газарай шорой жэгдэрхэ, зөөлэрхэ, шииг нойтониинь лэгдэсэгүй болохо бшуу. Борнойлхотоёо зэргэ шахуу уһалжа захалдаг һэмди. Газарай хүсэд гэдэхэдэнь, шэбхээ нэгэ жэгдээр газар дээгүүрээ сасаад, тэрэ үдэртэнь шамдуу хахалжа захалдаг байгаабди. Гектар бүхэндэ 200 тэргэ (шарга) шэбхэ тараахада зохисотой.

Хахалһанай удаа борнойлоод, үрэһээ хэрээһэлүүлэн таридаг, үрэһээ газарай хүрьһэндэ 6—8 см. гүнзэгыдэ һуулгаха гэжэ оролдодог, гектар бүхэндэ 2,7—3 центнер хүрэтэр орооһо таридаг бэлэйбди. Тарилгын болзор ехэ удха шанартай. Шэниисэ гол түлэб, олонхи ушарта апрелиин 25-һаа эхилээд, үсөөн хоног соо тарижа дүүргэдэг гурим тогтоогдоһон байгаа.

Тарилгын хойноһоо харууһалха ябадал агротехникын шухала эрилтэнүүдэй нэгэн мүн. Тарянай газар дээрээ 5—6 сантиметр гараад байхада, шубуунай бутаруулһан аргал, үнэһэ хуурайгаар сасаха, хэрбээ хуурай саг байгаа һаань, уһанда худхажа, 2—3 хоногто эһээн татаад, тусхай бэлдэһэн боошхоор уһалхада һайн.

Ургасын хүсэд үндэһэлжэ, һагсайжа захалхын урда тээхэнэ минеральна үтэгжүүлгэ: гектар бүхэндэ суперфосфат, 3 центнер, сульфат—аммони 2, калийна дабһа 2 центнер хүртэхөөр ами амяарайнь бүрхэг, шииттэй үдэрнүүдтэ гараараа сасадаг байгаабди. Хэрбээ халуун наратай үдэр һаань, үдэшэ-үглөөнэй һэрюундэ уһанда хайлуулжа, хүрьһэндэ оруулбал таарамжатай.

Хэрбээ минеральна үтэгжүүлгын үгы байгаа һаань, хониной шэбхэ уһанда эдеэшүүлээд, үтэгжүүлгэ хэхэдэ туһатай. Тэрэнэй түлөө ехэ амһарта соо 5—6 тэргэ шэбхэ адхаад, дээрэһээнь халитар шахуу уһа хээд, хабхагалжархидаг байгаабди. Тэрэнээ 8—10 суудхын туршада эһээгээд, ведро бүхэндэ 8—9 ведро уһа нэмэжэ шэнгэрүүлээд, ургасаяа уһалдаг һэмди. Тэрэ дары модон борнойгоор борнойлжо һаабол, газартаа түргэн шэнгэхэ зэргэтэй. Иимэ үтэгжүүлгэ хээд байхада, нэгэ орооһонһоо 10—12 эшэ гарагша һэн.

***

ТЭРЭ ҮЕДЭ эдэ хүдэлмэреэ гараараа хэдэг байгаа һэмди. Тэрээн тухай дээрэшье хэлээ һэм. Тиимын тула эдэ хэмжээ ябуулгануудые тариһан бүхы газар дээрээ бэелүүлхэ аргагүй байгаа. Хүсэ шадал хаанашье хүрэдэггүй, үрдихэшье аргагүй байгаа. Мүнөө үедэ тариан ажалай бүхы хүдэлмэри опьһон аргаар хэгдэдэг, элдэб түхэлэй техникэ бии болоо. Тиимэһээ үндэр баян ургаса хуряажа абадаг болохын тула газараа ехээр уһалха, үтэгжүүлгэ һайса хэрэглэхэ арга боломжо дүүрэн бии гэжэ сэхэ тэмдэглэмээр.

Газараа ашаг үрэ ехэтэйгээр эрхилдэг болохо тухай манай партиин табиһан зорилго айхабтар ехэ удха шанартай. Тэрэнэйл тулада газараа уһалха, үтэгжүүлхэ ёһотой байнабди. Тиигэбэл, орооһо тарянай найдабаритай, үндэр баян ургаса абтаха байһаниинь дамжаггүй гэжэ би олон жэлдэ хэһэн ажалайнгаа үрэ дүнгөөр баримталха хүсэлэнтэйб.

Зүгөөр манай колхозой тарилгын хэмжээн гектарайнгаа жэшээгээр нилээд үргэдхэгдэһэншье һаа, ашаг үрэнь бага байһаар. 1963 ондо 4400 шахуу гектар орооһото ургамалнуудые тарьяад, 33 мянга шахуу центнер орооһо абаад байна. Тэрэнь гектар бүридэ хубаахал болоо һаа, 7,4 центнер (бункерна шэгнүүрээр) болоно. Хэрбээ уһалалга, үтэгжүүлгэ маанад шэнгеэр хэрэглэдэг байгаа һаа, манай колхоз 2—3 дахин ехэ ургаса хуряажа абаха аргатай, гээгдэлдэшье орохогүй байгаа гэжэ хэлэхэ байнаб.

Энэл асуудалые манай хүтэлбэрилэгшэд, хүдөө ажахын мэргэжэлтэд, үргэн олон механизаторнууд бодомжолхо һэн, партиингаа уряада болото хэрэгээрээ харюулха һэн гэжэ би уряалнаб.

Г. ЦЫРЕТОРОВ,
М. НАМЖИЛОВ
гэгшэд хөөрөөень бэшэжэ абаад, эблүүлэн найруулба.

Минеральна үтэгжүүлгэ үйлэдбэрилгые нилээд үргэдхэжэ, тэрэниие бүри ехэ үрэ ехэтэйгээр хэрэглэхэ, тэрэшэлэн уһалагдадаг газар тарялангаа бүхы талаарнь хүгжөөхэ, орооһото ургамалнуудай ургасые улам дээшэлүүлхын тула партиин хараалһан хэмжээнүүд коммунис байгуулалтын программа бэелүүлхэ хэрэгтэ тон шухала удха шанартай байна. Энэмнай, үнэхөөрөө, арад бүгэдын зорилго болоно. Тиимэһээ энэ зорилго шиидхэлгын түлөө асари ехэ харюусалгатай байһанаа мэдэрхэ ёһотойбди.

Н. С. ХРУЩЕВ

БУРЯАД ҮНЭН
3-дахи нюур
1963 оной октябрийн 22.

Геологуудай бэлэг

Һаяар болохоёо байгаа СССР-эй профсоюзуудай XIII съездые Буряадай геологууд ажалай шэнэ амжалтаар угтажа байнхай. Жэшээнь, юһэ һарын дүн хаража үзэхэдэ, абаһан уялгамнай нэрэтэй солотойгоор дүүргэгдэһэн байна. Управлени дотор тоологдодог 217 уралан нарижуулагшад, ухаалан зохёогшод 234 шэнэ дурадхал оруулжа, тэдэнэйнгээ 232-ынь ажалда нэбтэрүүлээ. Энэнь 200.000 түхэриғэй алмалта жэлдээ үгэхэ байна. Энээнэй хажуугаар гэр байрын асуудал яһала һайнаар, саг соогоо шиидхэгдэнэ. Жэлэй дүүрэтэр 2964 дүрбэлжэн метр талмай ашаглагдаха һаа, тэрэнь 3537 дүрбэлжэн метр болгогдоо. Управлениин геологууд жэлэй эхиндэ уялга абахадаа коммунис ажалай коллектив гэһэн хүндэтэ нэрэ зэргэдэ хүртэхын түлөө тэмсэхээр харюусалгатай уялга абаһан юм. 1962 ондо коммунис ажалай ударнигай нэрэдэ хүртэхын түлөө 75 хүн тэмсэдэг һаа, мүнөө үедэ 500 гаран хүн энэ хүндэтэ нэрэ зэргын түлөө тэмсэнэ. Энээнһээ гадна, 152 хүдэлмэрилэгшэдтэ энэ хүндэтэ нэрэ зэргэ олгогдонхой.

Тиихэдэ коммунис ажалай коллектив гэһэн нэрэ зэргэ геологуудай долоон партида, 24 бригада, цехүүдтэ, табан таһагуудта олгогдоһон байна. Эдэ үдэрнүүдтэ А. М. Аюров, С. В. Бардин гэгшэдэй хүтэлбэрилдэг горнопроходчигуудай бригаданууд, Ф. С. Бунаков, Б. С. Семихватский болон бусадай ударидадаг буровой бригаданууд үндэр бүтээсэтэ ажалаараа суурхана.

И. Попов.

Улаан-Үдын ЛВРЗ-гэй модельнэ цехэй хүдэлмэришэн Виктор Олегович Сабельников Агуухэ Октябриин һайндэрые угтуулан үдэрэйнгөө даалгабарииe 150 процент хүрэтэр дүүргэнэ. Зураг дээрэ: В. О. Сабельников.

И. ОСЕТРОВОЙ фото.

730 процент

Кабанскын үйлэдбэриин управлениин ангуушан Иннокентий Андреевич Маслов нютагтаа мэргэн ангуушан гэжэ тоологдодог юм. Тэдэ энэньшье зүбтэй ха. Иннокентий Андреевич үнгэрэгшэ жэлдэ ангай арһа тушааха түсэбөө аяар 730 процент хүрэтэр дүүргэһэн юм. Мэргэн ангуушан булганай, хэрмэнэй, үен, һолонгын, үнэгэнэй хэдэн арбаад, зуугаад арһа 2030 түхэриғтэ тушааһан юм. Үнинэй бэрхэ ангуушан Масловай ажал үйлэрөөр сэгнэгдэжэ, РСФСР-эй эд хэрэглэгшэдэй союзай правлениин зүгһөө «Эрхим ангуушан» гэһэн хүндэтэ нэрэ зэргэ һаяхан тэрээндэ олгогдоо.

Эдэ үдэрнүүдтэ Иннокентий Андреевич агнуурида гарахаар бэлдэжэ байна. Энэ жэлдэ 15 булга, 200 хэрмэ, 250 ондатрын арһа тушааха уялга абанхай.

К. Димов.

Ангай мүрөөр

Алтан намарай үдэрнүүд үнгэржэ, хада майлын үбэрөөр хойто аймагуудта үбэлэй шэмэрүүн хүйтэн үзэгдэжэ эхилбэ. Энэ үедэ республикымнай нютаг бүхэнэй ангуушад «зөөлэн алта» бэдэрхээр ой тайгада гаража байнхай. Мүнөө агнуурида гараһан Хойто-Байгалай ангуушад соогоо аха дүү Афанасий, Николай Петровтоной габшагай, шадамар бэрхэ ажалые магтамаар. Аха дүү эдэ хоёр сагай уларилай хэды муу байгаашье һаань, ондатра бариха жэлэйнгээ түсэбые үлүүлэн дүүргэһэн тухайгаа һаяхан мэдээсэбэ. Иимэ амжалта яагаад туйлагдааб гэхэдэ, ондатранууд Хайракон горхоной эрьеэр байрладаг юм. Зунай үедэ энэ горхон ехээр халижа, ондатрын байха нүхэ үрые сүм һандаргаһан байгаа. Тиихэдэнь эдэ хоёр аха дүүнэр ондоо тээ үр нүхэ заһабарилжа, түхеэржэ үгэһэн байгаа бшуу.

...Намарай эхилхэдэ Николай Афанасий хоёр эндээ ерэжэ, ондатрын агнуури эхилһэн юм. Мүнөө эдэнэр ондатра бариха түсэбөө дүүргээд, ой тайгада гараба.

Ф. Клейменов.

Сагай уларил

Улаан-Үдын гидрометобсерваториин мэдээсэһэнэй ёһоор, мүнөөдэр республика доторнай үүлэтэйшэг байха, хойто аймагуудта бага зэргээр саһан орохо. Баруун хойто зүгһөө һулаханаар һалхилха. Улаан-Үдэ городто үглөөгүүр 3—5 градус хүйтэн, үдэртөө 6—8 градус дулаан байха.

Октябриин 23—24-эй үдэрнүүдтэ республика дотор бага зэргэ үүлэтэй байха, шииг нойтон орохогүй. Баруун зүгһөө һулаханаар һалхилха. Һүниндөө 7—12 градус хүйтэн, үдэртөө 3—8 градус дулаан болохоор хүлеэгдэнэ.

Ажалшадай эрилтээр...

Манай республикын худалдаа наймаанай эмхинүүд ажалшадай хэрэгләмжые һайнаар хангахын тула ажал хүдэлмэридөө шэнэ, һонин арга хэрэглэжэ байдаг болонхой. Жэшээнь, городой эдеэ хоолой газарнуудаар электро-пеэшэнэй табигдаһанай, столоводо ороһон ажалшад өөһэдөө эдеэ хоолоо абадаг болоһоной ашаар жэлдээ 25 мянган түхэриғэй алмалта хэгдэнэ. Мүнөө республика дотор 70 гаран магазин наймаалагшагүйгөөр хүдэлнэ. Энээнэй хажуугаар город дотор долоон магазин ажалшадай гэртэнь эд бараа абаашажа наймаална. Мүн республикын 117 магазинуудта эд бараан кредидээр табигдадаг болоһон. Городой магазинуудта хубсаһа эсхэгшэд олоороо ажаллажа, худалдан абагшадай захилаар элдэб хубсаһа хунар эсхэжэ үгэдэг болоһон байна.

Д. Колмаков.

АЛЖИР МАРОККО ХОЁРОЙ ХООРОНДОХИ АРСАЛДААН

Сахарын баруун хуби соогуур гараһан хилэ тухай асуудалаар Марокко Алжир хоёрой хоорондо бии байһан арсалдаанууд һүүлэй үдэрнүүдтэ шангадажа, зэбсэгтэ тулалдаанууд болоо. Октябриин 14-нэй үглөөнэй 5 сагта артеллереэр болон танкнуудаар дэмжэгдэһэн 4 мянган хүн тоотой Мароккын сэрэгүүд Колон-Бешарһаа баруун урдуур байһан Хасси-Кейда болон Тинджуб гэжэ Алжирай хилэ шадарай хоёр харуулда гэнтэ добтолоо. Тэндэ эхилһэн хилэ шадарай тулалдаан удангүй зэбсэгтэ ехэ тулалдаан боложо, тэрээндэ хоёр талаһаа томо сэрэгүүд хабаадуулагдаа. Алжирай Республикын национальна оборонын министр Хуари Бумедьен болон Мароккын национальна оборонын министр Махджуби Ахардан гэгшэд дайнай болоһон газарта байна. Алишье талань сэрэгүүдые яаралтайгаар татан асарна.

Хэзээ нэгэтэ эдэ газарнууд Мароккын империин составта ородог байһан юм гэжэ хилэ шадарай арсалдаата газар дайдада Марокко шухатарна гэжэ Франциин «Эко» газетэ мэдээсэнэ. Зүгөөр географическа картанууд Марокко Алжир хоёрой хилэ тушаа асуудалнуудаар ондо ондоо юумэ харуулна гэжэ газетэ тэмдэглэнэ. Энэ оршондохи хилэ хэзээшье тодорхойлогдоогүй байһан юм. Франциин колониальна засагууд тэрэнииe тодорхойлхо гэжэ эрмэлзээгүй. Мүнөө дайнай ябуулга боложо байһан газар һүүлэй үедэ Алжирай составта оролсодог байгаа. Хойто Африкада Франциин колониальна эзэрхэлгые усадхаһанай һүүлээр энэ газар Алжирай Республикын таһаршагүй хуби болоһониинь мэдээжэ.

Хилэ тухай асуудал хадаа һүүлэй жэлнүүдтэ бэеэ даанхай байдалтай болоһон Африкын олохон гүрэнүүдтэ шухала болоһон асуудал мүн. Африкые колониальна гүрэнүүдэй хоорондо хубаажа байха үедэ хилэнүүд багсаагдажа, түүхын, экономическа болон арад үндэһэтэнэй илгаануудые хараада абангүйгөөр тодорхойлогдодог байһан юм. Хилэ тухай асуудалаар Африкын тус тус гүрэнүүдэй хоорондо арсалдаан гаража болохо байһаниие хараада абажа, Аддис-Абебэдэ болоһон Африкын гүрэнүүд болон правительствануудай толгойлогшонорой конференцидэ хабаадагшад өөһэдынгөө баталан абаһан «Африкын нэгэдэлэй организациин түүхэтэ документ» дотор орон бүхэнэй бэеэ даанхай байдалые болон газар дайдын бүрин бүтэн байлгые хүндэлхэ гэжэ бэеэ уялгалха шухала гэжэ баяр ёһололтойгоор соносхохо шухала гэжэ тоолоо һэн. Арсалдаануудые хэлсээнэй, эбтээ оролгын гү, али арбитражай гуримаар шиидхэхэ, яабашье хүсэ хэрэглэхэгүй гэһэн ёһо гурим наринаар сахиха гэжэ конференцидэ хабаадагшад тэрэшэлэн уялга абаһан байха.

Алжир Марокко хоёрой хилэ дээрэхи һүүлэй үеын арсалдаае тайлбарилха зуураа, гадаадын зарим газетэнүүд арсалдаата газарнуудые абаха гэһэн Рабадай шуналга тэндэхи байгаалиин баялигуудтай нягта холбоотой гэжэ бэшэнэ. Нефтиин баялигууд Атласай хадануудай хормой хүрэтэр байжашье болоо. Сахарада тон ехэ нефть олдоод, гадаадын компанинууд ашаглажа байна ха юм. Тэрээнһээ гадна Тиндуфай оршондо, Мароккын хилэдэ дүтэхэн түмэрэй руда элбэг юм. Тэрэшэлэн марганец, кобальт, алтан, асбест мэтын тон үнэтэ минералнууд олдонхой. «Арадай хүсэнүүдэй национальна союз» гэжэ Мароккын оппозиционно партиин хүтэлбэрилэгшэ Махди Бен Барка гэгшэ Алжиртай арсалдаанууд дотор Мароккын зонхилогшодой хараа шугамые Тиндуфай түмэрэй руда абаха гэжэ оролдожо байһан гадаадын монополинуудай аша хэрэгээр тодорхойлогдоно гэжэ Ливанай хэблэлдэ үгэһэн мэдүүлгэ соогоо заана.

Зүгөөр гадаадын шэнжэлэгшэдэй һанаагаар хадаа үшөө нэгэ зүйл Марокко Алжир хоёрой хоорондохи мүнөө үеын арсалдаанай болоходо шухалын шухала үүргэ дүүргэһэн болоно. Бен Беллын правительствын абаһан хэмжээнүүдтэй, Алжирай Республикын бэхижэлгэтэй дашарамдан, Мароккын ордоной хидой дунда һэргылгэ, сошордолго улам шангадана. Марокко Алжир хоёрой хоорондохи хилэ шадарай тулалдаан хадаа нэн түрүүндэ Магрибай арад ниитын дура улам ехээр татажа байһан революцитай баруун зүгтэ улам ехээр найдажа байһан монархиин тулалдаан мүн гэжэ Парижай «Пари-пресс-энтрансижан» гэдэг газетэ бэшээ. Тэрээнһээ гадна генерал Франко гэжэ хүнэй бии байһаниие мартаха хэрэггүй гэжэ тус газетэ тэмдэглэнэ. Һүүлэй үедэ королевскэ Марокко болон франкистска Испани хоёрой хоорондохи харилсаан нилээд һайжараа. Генерал Франко, король Хасан хоёр революционно Алжиртай тэмсэхэдээ бэе бэедээ хэрэгтэй болохобди, баруун Сахарада забаһарай газар байгуулха гээшэ аша хэрэгтэмнай таараха һэн гэжэ тоолонод.

Мароккын газар дээрэ Америкын агаарай сэрэгэй баазануудай бии байлга, Хойто Африкые Франциин финансова болон промышленна зонхилогшодой ехээр һонирхожо байһан ябадал, дэлхэйн энэ оршондо өөрынгөө нүлөөе һэргээн бодхоохо гэһэн колонизаторнуудай эрмэлзэлгэ—эдэ бүгэдэ хадаа Марокко Алжир хоёрой хилэ дээрэхи зэб... тулалдаанда сэхэ хабаа...

«Бодото дээрэ хилэ ... асуудал гансал халхабша... болоно гэжэ Алжирай ... же репюбликэн» гэдэг ... газетэ бэшээ. Мароккын ... хисуудай, ороной дото... болон гадаадын талаһаа ... нииe дэмжэгшэдэй уг зор... хадаа революционно А... рые, тэрэнэй газарай ре... мотой, тэрэнэй национа... мэдэлэй болгохо хэмжээ... тэй, социалис ёһо баримт... ябадалтай хамта бул... үгы хэхэ хэрэг болоно.

«Нэгэшье социалис рев... ци империалис добтолг... гөөр үнгэрөөгүй юм» гэж... газетэ тэмдэглэнэ. Дайш... ябуулгануудай боложо ... һан газарта Мароккын ч... нуудые абаашаха ябаі... Америкын лётчигуудай х... далга тушаан болоһон ... бэшэ.

Алжирай Республи... эсэргүү Мароккын эзэрх... рамхэй ябуулгын урда ... нэ Кабилидахи хархис... нүүд Бен Беллын прави... ствада эсэргүү добтолго... һэн байна бшуу. Аит А... Мохаид У Эль-Хадж ... «Социалис хүсэнүүдэй ... гэжэ нэрэтэй юумын бус... тэлбэрилэгшэд восстани... дээ хилын саада тээ б... Алжирай революциин да... тай нягта холбоотой б... ха.

Алжирай правител... Мароккотой хилэ ша... арсалдаанай гарамсаар ... рэниие эбэй ёһоор шии... гэжэ эрмэлзээ. Король ... II гэгшын, тэрэнэй ми... нүүдэй байһан Марракеі... жэ газарта президент... Беллын түлөөлэгшэнэр-... хаммед Язид болон ... Слиман гэгшэд ерээ. З... тэндэ болоһон хэлсэ... аша үрэгүй байшоо. О... риин 17-до Алжирай де... дууд Марракешһээ га... Алжиртаа бусаа.

Мароккын зонхилогш... һүжэрөөһэн эзэрхэг түрі... ябуулганууд болон энэ а... даае революционно Алж... эсэргүү хэрэглэхэ гэһэн ... риалис хүсэнүүдэй эрмэл... Алжирай бүхы арадай ... зобоогоо. Алжир хотод... тябриин 15-да болоһоі... мянган хүнэй хабаадал... митинг дээрэ Бен Белла... хисуудай болон импери... мын агентнүүдэй аашые ... то муухай хэрэг гэжэ т... һон, революциин туйл... нуудые хамгаалхын т... нягтаар жагсахые алжир... дые уряалһан байна. Ми... дэ хабаадагшадай булта... дэмжэлгэтэйгээр Бен Б... урдань сэрэгэй алба хаа... байһан хүнүүдые элсүүл... хай соносхоо. «Сэрэгэй ... най бүхы хүнүүдтэ, сэ... бэлэдхэл гараһан бүхі... нүүдтэ, урдань дайнда х... даһан бүхы хүнүүдтэ, ... барижа шадамаар ... эрэшүүлдэ буу зэбсэг... таа абахаар бэлэн ... ты, мүнөөдэрһөө эх... зохихо зургаануудта ош... гэжэ хандана6» — гэжэ ... зидент хэлээ.

Элсүүлгэ соносхоһоной ... дахи үдэрынь Алжирай ... сүүлгын пунктнуудта ... мянган һайн дуратан с... раа. Алжирай ниислэлэі... дамжануудаар ашаанай ... ниинанууд хойно хойн... ябана. Сэрэгэй алба хаа... дай бүлэгүүд тэдэ ма... нуудта һуугаад, бүридүү... пунктнуудта ошоно. Алж... бүхы арад зон патриоти... дэбжэлтэтэй байна. М... бүхы орон дотор боложо... һан митингнүүд дээрэ ... зон правительствоо ... дэмжэжэ байһан тухайгаа... дуулнэ, эзэрхэг түри... шүүлдэ болон тэдэнэрэй... периалис зоригжуулагш... эрид шанга харюу сох... үгэхэ гэжэ шиидэһэн ту... гаа хэлэнэ.

А. СТУПА...
(ТАСС)

Хилын саанаһаа

38 ороной дурадхаһан резолюциие харгалзалгын асуудалнуудай талаар ООН-ой Генеральна Ассамблейн комитет һайшааба

НЬЮ-ЙОРК, октябриин 19. ТАСС-ай тусхай корр. Л. Нонамарев иигэжэ дамжуулна:

Урда Родези тухай асуудалаар резолюциие харгалзалгын асуудалнуудай талаар ООН-ой Генеральна Ассамблейн комитет үсэгэлдэр үдэрэйнгөө заседани дээрэ һайшаагаа. Тус резолюциин түлөө 79 делегаци дуугаа үгөө, 19 делегаци арсаа. Урда Родезидэхи байдалай муудаһанһаа уламжалан, эб найрамдалда, аюулгүй байдалда гай түбэг тохёолдожо болохо гэһэн һэргылэлгэ энэ резолюци дотор элирхэйлэн мэдүүлэгдэнхэй. Афро-Азиин 37 ороной болон Югославиин дурадхаһан тус резолюци дотор иигэжэ заагдана. Урда Родези тушаа Генеральна Ассамблейн гаргаһан шиидхэбэриие Англи мүнөө хүрэтэр дүүргэлтэ болгоногүй.

Колони оронууд болон арадуудта бэеэ даанхай байдал олгохо тухай декларациин ямараар дүүргэгдэжэ байһан тухай Генеральна Ассамблейн мүнөөнэй сесси дээрэ ООН-ой генеральна секретариин элидхэжэ үгэхэ тухай резолюци дотор гүйлта хэгдэһэн байха юм. Урда Родезидэхи байдалые хододоо мэдэжэ байхын тулада Урда Родези тухай асуудалые ООН-ой XVIII сессиин зүбшэхэ зүйл дотор үлөөхэ гэжэ резолюци хараална. Өөрынгөө правительствын политикые зүбтүүлхэ ямаршье баримтагүй байһан Англиин түлөөлэгшэ дуугаа үгэлгэдэ хабаадалсахаһаа эрид шууд арсаһан байна. Үндэһэ яһанай илгаа гаргаха политика бэелүүлдэг Португалиин болон Урда-Африкын Республикын түлөөлэгшэд 38 ороной дурадхаһан резолюциие буруушаажа дуугаа үгөө.

Холбоото Штадуудай делегаци НАТО-гой талаар өөһэдынгөө бүлэг союзнигуудай түлөөлэгшдтэй хамта дуугаа үгэлгын үедэ һаналаа барьяа, Урда Родезиин арадай эрилтэнүүдые дэмжээгүй. Бүхы социалис оронууд резолюциие баталхын түлөө дуугаа үгэһэн байна.

Комитет хадаа резолюциие зүбшэн хэлсэжэ, баталхынгаа урда тээ Урда Родезиһээ бэшэг асарагша Африкын арадай союзай түлөөлэгшэ Зимбабве Джордж Силундик гэгшын һанамжые шагнаһан байна. Тэрэ үгэ хэлэхэдээ, комитедэй гэшүүдэй асуудалнуудта харюусахадаа, Урда Родезиин сагаан шарайта үсөөнхидэй правительствын зүгһөө нютаг зондо шанга хашалта хэһээлтэ хэгдэдэг тухай тэрэ хөөрөө. Тэгшэ эрхэтэйгээр бүгэдэ ниитээрээ дуугаа үгэхэ ябадалда үндэһэлэн, орон доторхи засаг түрые хүн зоной олонхидой гарта үгэхэ тухай манай организаци, нютагай хүн зон эрилтэ хэнэ гээд, тэрэ онсолон тэмдэглээ.

Хани барисаанай һара үргэлжэлһөөр

УЛААН-БААТОР, октябриин 19. (ТАСС). Монгол-совет хани барисаанай заншалта һарын гурбадахи недели мүнөөдэр эхилбэ. Хоёр ороной арадуудай хоорондохи харилсаа холбоо болон аха дүүгэй хани барисаае саашадань бэхижүүлхэ уряатайгаар энэ һара үнгэржэ байнхай.

Коммунис байгуулалтада совет арадай туйлаһан амжалтанууд эдэ үдэрнүүдтэ бүхы Монгол орон дотор үргэнөөр тайлбарилагдана, совет түрүү дүй дүршэлые Советскэ Союзай амгалан ёһоной гадаадын политикые, дэлхэйн коммунис болон хүдэлмэришэнэй хүдэлөөнэй нэгэдэлые аршалан хамгаалхын, бэхижүүлхын түлөө КПСС-эй хэдэг тэмсэлые монгол ажалшадай дунда тайлбарилан ойлгуулха ехэ хүдэлмэри хэгдэнэ. Һарын үедэ бэелүүлэгдэжэ байһан хэмжээ ябуулгануудта монгол-совет хани барисаанай бүлгэм, ороной бусад ниитын организацинууд эдэбхитэйгээр хабаадалсана. Республика дотор лекцинүүд уншагдана, совет фильмнүүдэй кинофестиваль эмхидхэгдэнэ, городуудта, аймагуудай болон сомонуудай центрнүүдтэ, фабриканууд болон эмхи зургаануудта совет арадуудай туйлалтанууд тухай фотовыставкэнүүд эмхидхэгдэнхэй.

Нефтепроводой участогууд ниилүүлэгдэбэ

ВАРШАВА, октябриин 19. ТАСС-ай корреспондент В. Кузнецов иигэжэ дамжуулна: «Дружба» гэжэ нефтепроводой барилгашад мүнөөдэр ажалайнгаа тон ехэ илалтые һайндэрлэбэ. Польшын болон Советскэ Союзай хилэ дээрэ Токары тосхон шадар советскэ болон польско гагнууршад нефтепроводой соргонуудай һүүлшын залгалаае гагнаба. Тиимэ болохолоороо нефтепроводой Волгын эрьеһээ эхи абадаг советскэ участок Польшын болон немецкэ участогуудтай ниилүүлэгдэбэ.

«Дружба» гэжэ нефтепроводые барилгын хэрэгүүдэй талаар Польшын химическэ промышленностиин министрэй этигэмжэтэ Юлиан Малиняк ТАСС-ай корреспондентдэ иигэжэ мэдээсээ. Мүнөө нефтепроводой булад соргонууд уруу 700 атмосфер давленитэй үһан оруулагдана. Эдэ сорогонууд туршалгые амжалтатайгаар тэсэжэ гараа. Хабсаргалгын хүдэлмэри түгэсхэгдэжэ, хиналта-хэмжэлгын приборнуудай хүдэлмэри шалгагдажа байнхай. Агуухэ Октябриин һайндэрэй урдуур совет нефть Польшын болон СССР-эй хилые алхан гаража, нояриин эсэс багаар Плоцкдэхи нефтехимическэ комбинатда абтаха юм. Декабриин тэн багаар нефть Одер хүрэжэ ошохо. Тиимэ болохолоороо, Экономическа Харилсан туһалалтагын Соведэй гэшүүн оронуудай бодхожо байһан тон томо барилга удахагүй хүсэдөөр ашаглалгада үгтэжэ, социализмын оронуудай экономическа хүгжэлтэдэ алба хэхэ байна.

Араб оронуудай лигиин уряа

КАИР, октябриин 19. (ТАСС). Хилэ дээрэхи тулалдаануудаа дары болюулхыень Алжир болон Мароккые араб оронуудай лигиин совет мүнөөдэр уряалаа. Араб оронуудай лигиин гэшүүн гүрэнүүд Каирта онсо сессидэ сугларaад, Алжир Марокко хоёрой хоорондохи хилэ дээрэхи байдал тухай асуудалые хаража үзөө, «Энэ асуудал шиидхэхэ түрүүшын алхам» гэхэдэ, Марокко Алжир хоёр буудалдаа богсооxо ёһотой гэжэ шиидхээ.

Алдарта ой

БЕЛГРАД, октябриин 20. (ТАСС). Немецко-фашистска эзэмдэгшэдһээ Белградай сүлөөлэгдэһөөр 19 жэлэй ойе Югославиин арадууд мүнөөдэр баяр баясхалантайгаар тэмдэглэбэ.

Югославиин ниислэлые сүлөөлхын түлөө 1944 оной октябрьда болоһон байлдаануудай үедэ наһа бараһан совет болон югослав сэрэгшэдэй хүүр дээрэ веногууд табигдаа. Белградай политическэ болон ниитын организацинуудай түлөөлэгшэд, Югославиин Арадай Армиин генералнууд болон офицернүүд, советскэ посольствын хүдэлмэрилэгшэд, социалис оронуудай сэрэгэй атташенүүд венок табилгын ёһолол дээрэ хабаадалсаа.

Югославиин арадай баатарнуудай хуурсаг дээрэ, фашизмһаа болон Белград шадар болоһон байлдаанһаа хохидожо наһа барагшадай хүүр дээрэ веногууд мүн лэ табигдаа.

Совет Армиин болон Югославиин Арадай-сүлөөрэлгын армиин эрэлхэг зоригто частьнуудай Белградые сүлөөлһэн үдэртэй мүнөө жэлдэ ороной ажабайдалдахи баһа нэгэ гайхамшагта ушар тохёолдоо гэбэл, «Аха дүү ёһоной нэгэдэл» гэжэ автомобильна харгы барилга дүүргэгдэ. Харгы барилгада Югославиин бүхы республикануудай залуушуулай бригаданууд хабаадалсаа.

Белградта сүлөөрэлгын талмай дээрэ ехэ митинг боложо Югославиин вице-президент А. Ранкович үгэ хэлээ.

Иранда меджлисэй (парламентын) һунгалта болоо. Дуугаа үгэлгэдэ эхэнэрнүүд анха түрүүнээ хабаадалсаһан байна. Зураг дээрэ: һунгуулиин участогта.

Кейстоной-ТАСС-ай фото.

Алжир Марокко хоёрой хилэ дээрэхи байдал

АЛЖИР, октябриин 19. (ТАСС). Алжир Марокко хоёрой хилэ дээрэ Борд-Лотфи шадарай участогта октябриин 18-да байлдаан үргэлжэлһэн байна.

Хасси Бейда болон Тинджуб гэжэ постнуудые Алжирай сэрэгүүд бүхөөр барижа байнхай. Байлдаае национальна оборонын министр полковник Хуари Бумедьен өөрөө хүтэлбэрилнэ. Дайн байлдаанай боложо байһан газарта Алжирай доторой районуудһаа шэнэ сэрэгүүд ерэжэл байһаар.

Уждаһаа эхилээд Колон-Бешар хүрэтэрхи хилые зүбшан, Мароккын сэрэгүүд олоороо сугларжа байнхай.

Алжир Марокко хоёрой хилэ дээрэ һүүлшын 48 часай турша соо байлдаан болоогүй гэһэн хэбэртэйгээр Мароккын хэблэлэй агентствын тараһан мэдээсэл Алжирай национальна оборонын министерствын коммюнике соо буруушаагдаһан байна. Тиихэдэ Ишэй центрые (Фигэгһээ хойшоо 50 километртэ) Алжирай сэрэгүүдэй дүрбэн батальон хүреэлээд, добтолжо байна гэһэн мэдээсэл мүн лэ буруушаагдаа.

РАБАТ, октябриин 19. (ТАСС). Марокко Алжир хоёрой хилэ дээрэ байлдаануудай болоһон газарта байһан тусхай корреспондентнүүдэйнгээ мэдээсэлнүүдые Мароккын МАП гэжэ информационно агентство Марракешһаа дамжуулба. Тэрээнь соонь иигэжэ хэлэгдэнэ. Хасси Бейда болон Тинджуб гэжэ хилын постнууд шадар болоһон байлдаан зогсоогдоо, эдэ хоёр пунктнууд мароккынхидай гарта байна.

Кубада бултадаа туһалая!

БУЭНОС-АИРОС, октябриин 19. (ТАСС). «Кубада бултадаа туһалая!» гэһэн уряатайгаар Аргентинын коммунис партиин ЦК оронойнгоо коммунистнуудта, бүхы арадта хандаа. «Флора» гэжэ хүсэтэ һалхи шуурганай болоходо хохидолдо ороһон аха дүү Кубын Республикада, тэрэнэй арадта үрэ ехэтэй туһаламжа яаралтайгаар үзүүлхэ шухала гээд ЦК зааһан байна. ЦК хадаа туһаламжа үзүүлхэ фондо 100 мянган песо оруулаа.

Урдынгаа хараа шэглэлээр...

БОНН, октябриин 19. (ТАСС). ФРГ-гэй канцлер Эрхард бундестагта программаяа найруулан хэлээ, энэнь урда тээнь байһан канцлерай политическэ программаһаа ямаршье илгаагүй. Эрхард Аденауэрай бэелүүлдэг шэнгеэр политика бэелүүлхэ юм гэжэ Баруун Германиин финансово-монополис этэгээдүүдэй орган болгошо «Дейч цейтунг» гэжэ газетэ мүнөөдэрэйнгөө түрүү бэшэг соо ехэ һаналаа ханангяар тобшолол хэһэн байна. Шэнэ канцлерай правительственна мэдүүлгые тайлбарилхадаа, Эрхард бүхы гол асуудалнуудаар, хамагай түрүүндэ гадаадын политикын талаар урдын хараа шэглэлые баримталха юм гээд, газетэ онсолон тэмдэглэнэ.

Редакторай түлөө
М. Н. НИМАЕ...

Манай адрес, телефонууд

АДРЕС ОБЪЕДИНЕННОЙ РЕДАКЦИИ: гор. Улан-Уд... улица ЛЕНИНА, 35. Телефоны: редактора—23-67, зам. реда...тора—38-42, зам. редактора—35-84, секретариата—27-3... отделов: сельскохозяйственного производства и партийно... жизни—47-59, 35-14, промышленного производства и парти...ной жизни—48-89, 33-61, корректорская—35-95.
Улица ЛЕНИНА, 26. Телефоны отделов: идеологическ... —24-74, советского строительства и быта—34-93, рабсел...ров и писем—25-41, 38-30, информации—32-74 и переводо... 34-05.
гор. Улан-Удэ, типография Министерства культуры Бурятской АССР.
Н—00557. Зак. № 562...

БУРЯАД ҮНЭН
4-дэхи нюур
1963 оной октябриин 22.